

Crna Gora
Ministarstvo ekonomskog razvoja

**PROGRAM ZA UNAPREĐENJE KONKURENTNOSTI PRIVREDE
ZA 2021. GODINU**

Podgorica, jul 2021. godine

Sadržaj

Lista termina i skraćenica:.....	2
Uvod	4
1. Opis stanja	5
2. Izazovi i prioriteti za razvoj.....	7
3. Ciljevi programa.....	8
4. Predmet programa	9
5. Usklađenost programa sa strateškim dokumentima.....	10
6. Finansijski okvir.....	14
7. Procedura sprovođenja programa.....	14
7.1. Raspisivanje javnog poziva.....	14
7.2. Opšti uslovi za učešće	14
7.3. Opravdani troškovi podrške	16
7.4. Podnošenje prijava i potrebna dokumentacija	17
7.5. Razmatranje podnešenih prijava.....	19
8. Praćenje sprovođenja programa.....	20
9. Način izvještavanja i evaluacije	21
Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa	22
Programska linija za podršku malim ulaganjima (u fokusu - žene, mladi u biznisu i zanatlije)..	27
Programska linija za uvođenje međunarodnih standarda	30
Programska linija za podršku digitalizaciji	34
Programska linija za podsticaj cirkularne ekonomije	36
Programska linija za pružanje mentoring usluga	39
Programska linija za razvoj preduzetništva	43
Prilozi/dokumentacija	47

Lista termina i skraćenica:

Akreditacija	Zvanično priznanje kojim nacionalni organ za akreditaciju nakon sprovedenog postupka akreditacije (akreditovanja), potvrđuje da organizacija ispunjava utvrđene zahtjeve i da je kompetentna za obavljanje poslova ocjenjivanja usaglašenosti
Akreditovana organizacija	Organizacija kojoj je dodijeljena akreditacija
ATCG	Akreditaciono tijelo Crne Gore
Digitalizacija	Korišćenje modernih tehnologija kako bi se postojeći biznis transformisao i prilagodio zahtjevima tržišta, okrenut potrebama korisnika
Internacionalizacija	Širenje na nova tržišta uz prisustvo i predstavljanje na inostranim sajmovima, plasiranje određenog proizvoda ili usluge na novo tržište, učestvovanje na raznim međunarodnim događajima, konferencijama i poslovnim susretima
Javni poziv	Javni poziv za sufinansiranje programskih aktivnosti
Komisija	Komisija za pregled i ocjenu prijava
Konsultantska usluga	Savjetovanje, usmjeravanje ili pružanje operativne pomoći preduzećima u realizaciji planirane inovativne aktivnosti
Mala preduzeća	Pravna lica koja ispunjavaju dva od sledeća tri kriterijuma: - prosječan broj zaposlenih u poslovnoj godini je veći od 10 a manji od 50; - ukupan prihod na godišnjem nivou je veći od 700.000 € a manji od 8.000.000 €; - ukupna aktiva je veća od 350.000 € a manja od 4.000.000 €
Mentoring	Skup usluga koje stručno lice-mentor sprovodi u direktnom kontaktu i radu sa osnivačem i /ili odgovornim licem privrednog subjekta
Mikro preduzeća	Pravna lica koja ispunjavaju dva od sledeća tri kriterijuma: - prosječan broj zaposlenih u poslovnoj godini nije veći od 10; - ukupan prihod na godišnjem nivou ne prelazi 700.000 €; - ukupna aktiva ne prelazi 350.000 €
MSP	Mala i srednja preduzeća
MMSP	Mikro, mala i srednja preduzeća
Opravdani troškovi	Opravdani troškovi su troškovi definisani pojedinačnim programskim linijama
Oprema	Oprema su mašine, odnosno sredstva za proizvodnju i obradu, namijenjena za profesionalnu upotrebu, kao i više funkcionalno nedjeljivih mašina, samostalnih mašina koje zajednički čine jedinstven proizvodni proces kao i specijalizovani alati i djelovi specijalizovanih mašina
PDV	Porez na dodatu vrijednosti
Podnosilac prijave	Mikro, mala i srednja preduzeća, klasteri, zanatlije, fizička lica

Postupak akreditacije	Postupak u kome nacionalni organ za akreditaciju utvrđuje da li je organizacija kompetentna za obavljanje određenih poslova ocjenjivanja usaglašenosti
Potpuna prijava	Prijava koja je podnijeta u skladu sa Javnim pozivom i uz koju su podnijeti svi potrebni dokumenti utvrđeni Programom
Programska linija	Programska aktivnost sa definisanim ciljnim grupama, specifičnim ciljevima i aktivnostima u okviru opredijeljenog budžeta
Program	Program za unapređenje konkurentnosti privrede
Projekat	Skup aktivnosti koje se realizuju da bi se postigli ciljevi u okviru predviđenog budžeta
Sertifikat o akreditaciji	Zvanični dokument ili set dokumenata koji govore da je akreditacija dodijeljena za određeni obim
Sertifikat sistema menadžmenta	Predstavlja pisanu garanciju izdatu od strane nezavisnog akreditovanog sertifikacionog tijela, koji se izdaje nakon što se provjerom utvrdi da je određeni sistem, proizvod ili usluga u skladu sa zahtjevima navedenim u standardu
Spoljni konsultant	Pravno lice koje pruža konsultantske usluge: konsultantske firme, naučno-istraživačke ustanove, naučno-tehnološki parkovi, centri izvrsnosti, inovaciono-preduzetnički centri i poslovni inkubatori
Srednja preduzeća	Pravna lica koja ispunjavaju dva od sledeća tri kriterijuma: - prosječan broj zaposlenih u poslovnoj godini veći od 50, a manji od 250; - ukupan prihod na godišnjem nivou je veći od 8.000.000 €, a manji od 40.000.000 €; - ukupna aktiva je veća od 4.000.000€, a manja od 20.000.000€
Ugovor o sufinansiranju	Ugovor o subvenciji kojim će se definisati međusobna prava i obaveze između podnosioca prijave kao korisnika i davaoca državne pomoći u daljem tekstu Ministarstvo ekonomije
Zanatska djelatnost (zanat)	Djelatnost koju fizičko lice ili privredno društvo obavlja proizvodnjom, prometom i pružanjem usluga na tržištu i na osnovu individualnih narudžbi, radi sticanja dobiti. Proizvodima i uslugama smatraju se proizvodi koji se proizvode, odnosno usluge koje se pružaju, upotrebom odgovarajućih mašina, alatki i tehničkih uređaja, a koji nijesu rezultat serijske proizvodnje, odnosno procesa rada podijeljenog na pojedine radne operacije, karakterističnog za industrijsku proizvodnju. (Član 2, stav 2, "Zakon o zanatstvu")
Zanatlije	Preduzetnici i privredna društva kojima je u skladu sa Zakonom o zanatstvu, pretežna djelatnost obavljanje jednostavnog ili složenog zanata, a sve u skladu sa Odlukom o utvrđivanju zanata, djelatnosti sličnih zanatu i liste jednostavnih i složenih zanata

UVOD

Razvoj produktivnih i izvozno orjentisanih mikro, malih i srednjih preduzeća, jedan je od ključnih faktora daljeg rasta i razvoja crnogorske ekonomije. Imajući u vidu kretanja i stanje u privredi Crne Gore, jasno je da se porast investicija i konkurentnosti domaće proizvodnje nameću kao jedan od najvažnijih zadataka ekonomske politike u budućnosti. U složenim konkurentskim odnosima koji vladaju svjetskom ekonomskom scenom, male privrede, poput privrede Crne Gore, svoj put ka međunarodnom uspjehu moraju da grade na unapređenju poslovanja i konkurentnosti svojih privrednih subjekata.

Pandemija izazvana korona virusom negativno se odrazila na sektor mikro, malih i srednjih preduzeća u svim djelatnostima, što zahtijeva odgovore za blagovremeno i adekvatno prilagođavanje novoj situaciji. Kako bi se umanjile ekonomske posljedice krize koje su dovele do smanjenog obima poslovanja privrednih subjekata i kreirale pretpostavke za postepeni oporavak ekonomije, Vlada Crne Gore je u 2021. godini donijela dva paketa **Mjera podrške građanima i privredi**. Finansijskom podrškom u okviru I i II paketa Mjera podrške privredi i građanima, omogućeno je subvencionisanje zarada zaposlenih u privrednim subjektima i kreditna podrške za likvidnost i obrtna sredstva, sa ciljem pospješivanja likvidnosti privrednih subjekata i podrške održavanju nivoa zaposlenosti kao doprinos postepenom oporavku poslovanja sektora MMSP kao najznačajnijeg segmenta privrede.

Kako crnogorska ekonomija i dalje osjeća posledice pandemije, ukazuje se potreba za setom programskih linija finansijske i nefinansijske podrške, čime bi se uticalo na brži oporavak i pokretanje privredne aktivnosti.

Adekvatna i neophodna podrška koju će implementirati Ministarstvo ekonomskog razvoja realizacijom programskih linija u okviru **Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu** ima za cilj podsticanje investicija, digitalizacije, cirkularne ekonomije i uvođenja međunarodnih standarda poslovanja, odobravanjem bespovratnih sredstava za postepeno prevazilaženje negativnih efekata krize u poslovanju sektora mikro, malih i srednjih preduzeća. Posebna pažnja biće posvećena i podsticanju razvoja preduzetništva mladih, žena i zanatlija kao posebno „*ranjivih*“ ciljnih grupa, kako kroz posebnu programsku liniju, tako i kroz Program u cjelini, kao bitnih segmenata na kojima počiva razvoj dinamične, inovativne i izvozno orjentisane privrede.

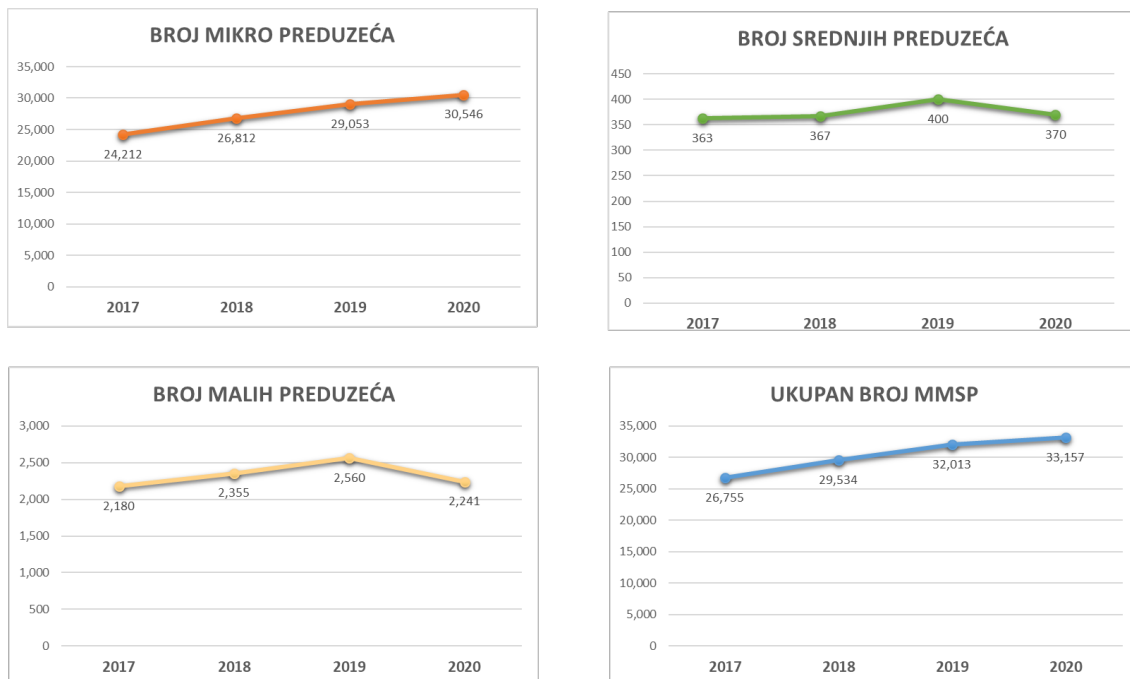
1. OPIS STANJA

Kratka analiza stanja sektora MMSP

Mikro, mala i srednja preduzeća, kao sektor koji čini najveći dio ukupnog broja preduzeća, u velikoj mjeri doprinose privrednom razvoju i konkurentnosti ekonomije i po svim relevantnim indikatorima, generalno bilježe dinamičan rast i razvoj.

Prema podacima Uprave prihoda i carina broj MMSP u 2020. godini iznosio je **33.157** što čini povećanje od **3,45%** u odnosu na 2019. godinu (32.113 preduzeća), odnosno 10,93% u odnosu na 2018. godinu (29.534 preduzeća).

Grafik 2. Trend kretanja broja MMSP u periodu 2017-2020.

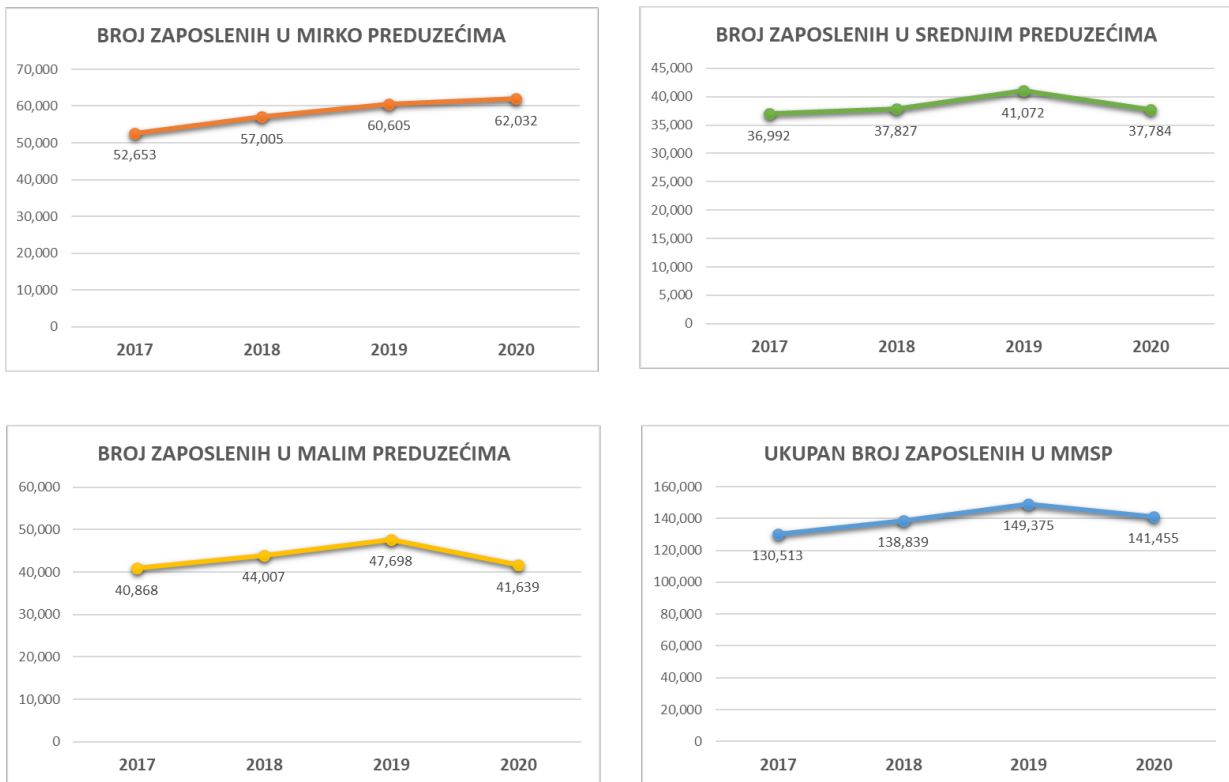

U ukupnoj strukturi MMSP, na kraju 2020. godine najviše je bilo registrovano mikro preduzeća 30.546 odnosno 92,13%, koja zapošljavaju 62.032 lica odnosno 43,85%, zatim malih preduzeća 2.241 – 6,76% koja zapošljavaju 41.639 lica – 29,44% , dok je broj srednjih preduzeća iznosio 370 odnosno 1,12% koja zapošljavaju 37.784 lica – 26,71%.¹

Posmatrano u kraćem vremenskom periodu, podaci Uprave prihoda ukazuju da broj mikro, malih i srednjih preduzeća i zaposlenih u njima u periodu 2017-2020. godine bilježi kontinuiran rast, gdje je u 2020. godini registrovano 19,31% više preduzeća u odnosu na 2017. godinu, a broj zaposlenih je povećan za 7,74%. U strukturi MMSP najviše posluju mikro preduzeća koja zapošljavaju 1-10 zaposlenih, a koja istovremeno bilježe najveći rast u periodu 2017-2020 i to za 20,74%, zatim slijede mala preduzeća 2,72% i srednja preduzeća 1,89%. Takođe, u istom periodu, rast broja zaposlenih zabilježen je u mikro preduzećima i to 16,47%, zatim slijede srednja preduzeća sa 2,10%, i mala preduzeća sa 1,85% rasta zaposlenih.

¹ Izvor: Uprava prihoda i carina

Grafik 3. Trend kretanja broja zaposlenih u periodu 2011-2019

U ukupnom broju zaposlenih MMSP učestvuju sa **82,13%**, i u 2020. godini su zapošljavala 141.455 radnika, što predstavlja **smanjenje broja zaposlenih od 5,3%** u odnosu na 2019. godinu.

Iako je tokom 2020. godine došlo do povećanja broja MMSP, broj zaposlenih se smanjio usljed teške situacije izazvane pandemijom COVID 19.

Na dan 31.03.2021.godine, **23.400** MMSP su predala finansijske izvještaje za 2020.godine.

U finansijskim izvještajima podnijetim za 2019.godinu iskazan je ukupan prihod u iznosu od 4.453.344.117, rezultat – dobit poslovne godine u iznosu od 224.249.459 i gubitak poslovne godine od u iznosu od 75.622.836. U finansijskim izvještajima podnijetim za 2020.godinu iskazan je ukupan prihod u iznosu od 3.807.218.171, rezultat - dobit poslovne godine u iznosu od 102.508.223 i gubitak poslovne godine u iznosu od 366.278.725.

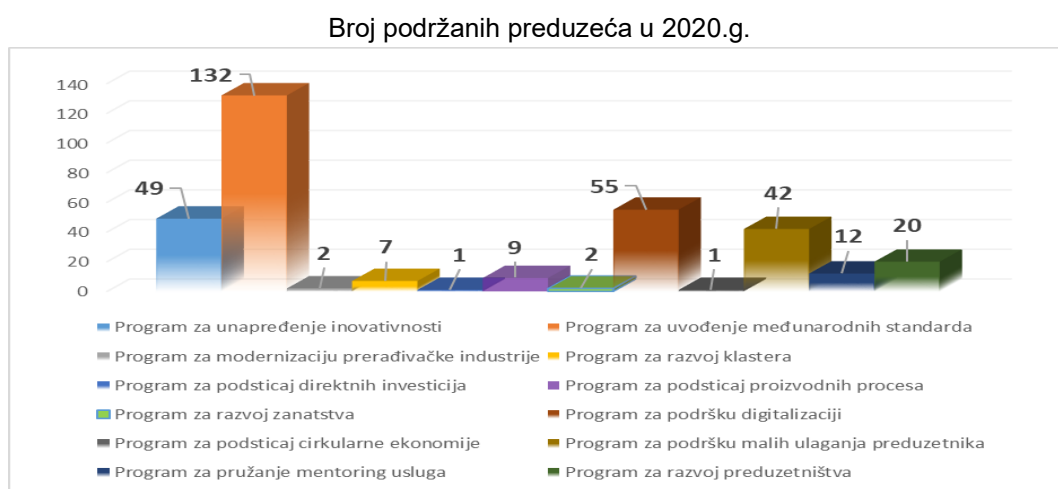
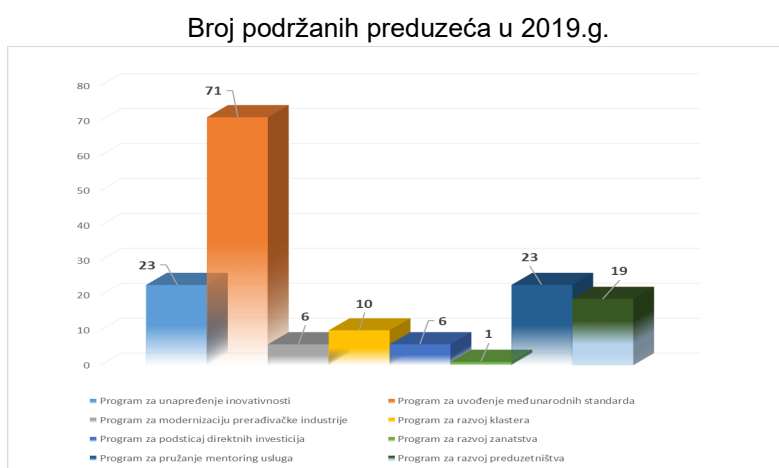
2. IZAZOVI I PRIORITETI ZA RAZVOJ

Poslovanje MMSP preduzeća u Crnoj Gori u uslovima COVID krize praćeno je ekonomskim **izazovima** koji se prije svega odnose na potrebu obezbjeđenja opstanka preduzeća, održavanja likvidnosti i očuvanja radnih mjesta u cilju unapređenja konkurentnosti ovog sektora.

Ministarstvo ekonomskog razvoja će 2021. godinu posvetiti daljem razvoju i unapređenju sektora mikro, malih i srednjih preduzeća gdje će se kroz **Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021.** nastaviti sa sprovođenjem finansijskih i nefinansijskih podsticajnih mjera kroz više različitih programskih linija.

Slične aktivnosti i mjere podrške sprovedene su kroz više različitih programskih linija tokom implementacije Programa za unapređenje konkurentnosti privrede u 2019. i 2020. godini. Ukupan broj podržanih preduzeća kroz programe finansijske i nefinansijske podrške u 2020. godini iznosi 332, dok je u 2019. godini bilo podržano 159 preduzeća. Broj ukupno podržanih preduzeća u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu bio je veći za 109%, dok je iznos odobrenih subvencija bio veći za 15%.

Grafik 1. Pregled podrške privredi u 2019. i 2020. godini

Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu će se usmjeriti na **prioritete** tj. obuhvatit će 7 programskih linija, od kojih se pet odnosi na finansijsku podršku, a dvije programske linije na nefinansijsku podršku, kako bi se ostvarili potpuni efekti svake od njih u onim segmentima razvojnih politika koje targetiraju privrednu aktivnost u post-kovid periodu.

Realizacijom tih programskih linija targetira se dalji razvoj industrije i prerađivačko-proizvodnih kapaciteta, digitalizacija i uvođenje međunarodnih standarda, podrška mladima, zanatlijama i ženama u biznisu, razvoj cirkularne ekonomije, pružanje mentoring usluga i razvoj preduzetništva, kako bi se na adekvatan način, a u skladu sa predviđenim budžetskim sredstvima doprinijelo snaženju privredne aktivnosti, jačanju izvoznog potencijala i poboljšanju konkurentnosti proizvoda i usluga.

Online apliciranje, pribavljanje neophodne dokumentacije po službenoj dužnosti, skraćanje rokova u pogledu evaluacije i odobrenja zahtjeva, kao i dinamike u pogledu isplate istih, predstavljaju dodatne kvalitete u sprovođenju samog Programa, naglašavajući **digitalizaciju čitavog procesa** kroz podnošenje prijave korisnika elektronskim putem i bržu i efikasniju obradu zahtjeva.

3. CILJEVI PROGRAMA

Opšti cilj Programa je podsticanje razvoja postojećih procesa, proizvoda i usluga, u cilju jačanja konkurentnosti i izvoznog potencijala MMSP kroz unapređenje, produktivnosti i profitabilnosti uz zadržavanje postojećih i otvaranje novih radnih mjesta,

Specifični ciljevi Programa su:

- osavremenjavanje proizvodnih procesa kroz investicije u nove tehnologije za unapređenje produktivnosti, diverzifikaciju i poboljšanje kvaliteta proizvodnog asortimana;
- podsticanje preduzetništva kod žena i mladih kroz sufinansiranje ulaganja male vrijednosti;
- razvoj zanatske djelatnosti kroz ulaganja u nabavku opreme i alata, kao i kreiranje novih radnih mjesta;
- usaglašavanje proizvoda/usluga sa zahtjevima međunarodnih standarda i akreditacija tijela za ocjenu usaglašenosti;
- podizanje nivoa automatizacije poslovnih procesa i nivoa znanja upravljačkih i operativnih struktura kod MMSP i povećanje izvoza kao rezultat digitalizacije poslovanja;
- uvođenje i korišćenje savremenih bioloških procesa u prečišćavanju otpadnih voda i standarda u cirkularnoj ekonomiji;
- pružanje mentoring usluga za prevazilaženja trenutne situacije i nalaženje najpovoljnijih rješenja za buduće poslovanje kroz dijagnozu, pripremu razvojnih planova, savjetovanje i uspostavljanje poslovne saradnje;
- podrška razvoju preduzetništva kroz osnivanje novih preduzeća i animiranje specifičnih ciljnih grupa – mladih ljudi, žena, studenata, lica sa invaliditetom, nezaposlenih lica za započinjanje biznisa i stimulisanje njihove inovativnosti i kreativnosti i podsticanje daljeg rasta postojećih MMSP.

4. PREDMET PROGRAMA

Programom za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu predviđeno je sprovođenje pet Programskih linija finansijske podrške:

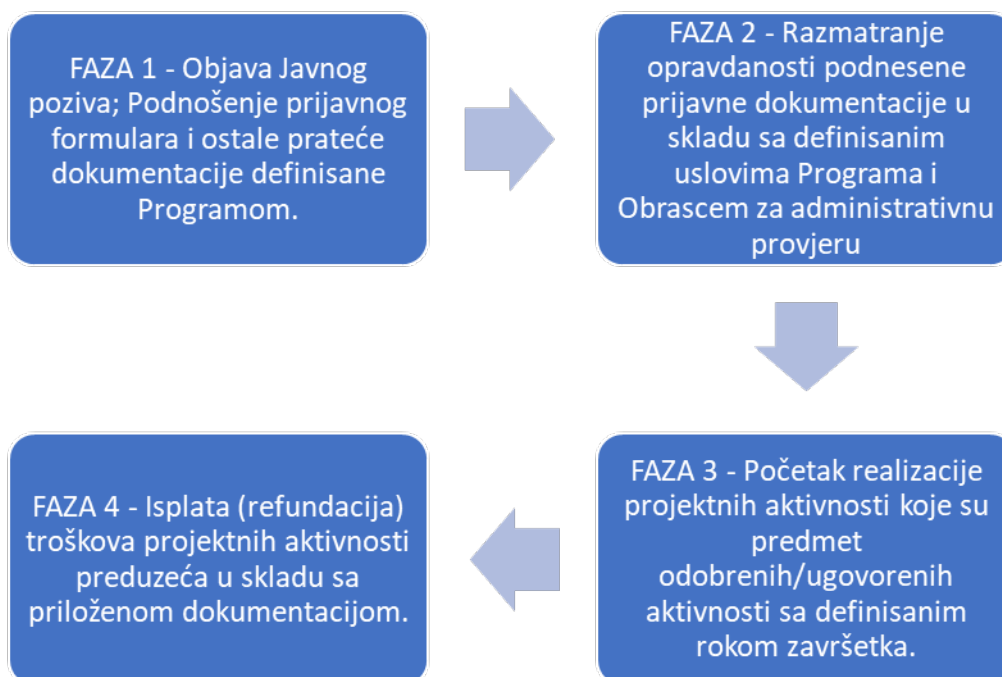
1. Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa,
2. Programska linija za podršku malim ulaganjima,
3. Programska linija za uvođenje međunarodnih standarda,
4. Programska linija za podršku digitalizaciji,
5. Programska linija za podsticaj cirkularne ekonomije,

dvije Programske linije nefinansijske podrške:

6. Programska linija za pružanje mentoring usluga,
7. Programska linija za razvoj preduzetništva,

Program za unapređenje konkurentnosti privrede se sprovodi u četiri međusobno povezane faze, što je detaljno objašnjeno u nastavku:

Grafik 4. Faze u realizaciji Programa

5. USKLAĐENOST PROGRAMA SA STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Razumijevanje aktuelnog razvojnog koncepta, odnosno dostignutog nivoa implementacije relevantnih politika i prioriteta za naredni period, predstavlja jedan od preduslova za uspostavljanje okvira za dobro funkcionisanje politike razvoja MMSP. U tom smislu, u nastavku su dati ključni nacionalni strateški dokumenti u okviru kojih je utemeljen Program za unapređenje konkurentnosti privrede i to:

- **Program ekonomskih reformi za period 2021-2023**, koji direktno doprinosi realizaciji prioritetne reformske mjere 3. Podsticanje investicija u sektoru prerađivačke industrije u cilju jačanja konkurentnosti i mjere 5. Jačanje konkurentnosti MMSP i pristup novim tržištima i mjera;
- **Pravci razvoja Crne Gore 2018-2021**, u kome je utvrđena vizija društveno-ekonomskog razvoja zemlje, koja doprinosi boljem izvještavanju o realizaciji definisanih prioritetnih oblasti i mjera u okviru „Pametnog rasta“, kao jednog od tri pravca razvoja: unapređenje konkurentnosti MSP kroz jačanje finansijske i nefinansijske podrške MSP, podrška modernizaciji prerađivačke industrije, unapređenju inovativnosti, uvođenju međunarodnih standarda, razvoju zanatstva, kao i povećanja konkurentnosti i stepena zaposlenosti; kao i u
- **Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030**, koja posebno doprinosi ostvarenju strateškog cilja 4.4.7. Povećati nivo konkurentnosti crnogorske ekonomije za održivi razvoj i zelena radna mjesta.
- **Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024**, sa prioritetnim oblastima sa najvećim potencijalom za ekonomski razvoj, u kojima su istraživanja i razvoj ključni faktori za jačanje konkurentnosti.

Takođe, Program predstavlja državnu pomoć u smislu člana 2. Zakona o kontroli državne pomoći („Službeni list Crne Gore“ br.12/18) i Pravilnika o listi pravila državne pomoći – Prilog 7a.

Pored nacionalnih krovnih dokumenata, okvir za definisanje dalje politike razvoja MMSP predstavljaju i ključne politike Evropske unije u kontekstu razvoja politike MMSP. Pored toga, takođe su razmatrane i regionalne strategije: Digitalna agenda za Zapadni Balkan, Zelena agenda Evropske unije, Jadransko-Jonska Strategija i Dunavska Strategija i prateća saopštenja za razvoj MMSP

Takođe, razmatran je Akt o malim preduzećima, strateški dokument koji je direktno usmjeren ka podržavanju razvoja politike MMSP.

Važno je ukazati i na usklađenost Programa sa postojećim sektorskim strategijama koje će direktno doprinijeti ostvarivanju strateških i operativnih ciljeva definisanih prije svega Strategijom razvoja MMSP u Crnoj Gori 2018-2022. godina i Okvirnim Akcionim planom za period 2018-2022. godina:

SC 2. Unapređenje pristupa finansijama:

- Operativni cilj 2.1. Unapređenje ponude i korišćenja postojećih finansijskih instrumenata, Mjera 2. Unapređenje ponude i mogućnosti korišćenja bespovratne podrške – grantova (2.1.2.1, 2.1.2.4.);

- Operativni cilj 2.3. Unapređenje kapaciteta za pristup i upravljanje finansijama, Mjera 1. Promocija modela finansiranja i unapređenje znanja i vještina iz oblasti upravljanja finansijama (2.3.1.1).

SC 4. Jačanje konkurentnosti MMSP:

- Operativni cilj 4.1. Dalji razvoj sistema za podršku preduzetničkom ekosistemu, Mjera 5. Podrška razvoju usluga za MMSP i promocija preduzetništva (4.1.5.1);
- Operativni cilj 4.7. Digitalna transformacija biznisa: Mjera 1. Promocija i obezbjeđenje savjetodavne podrške za unapređenje biznisa primjenom digitalizacije Operativni cilj 5.1. Unapređenje institucionalnog okruženja i pristupa finansijama: Mjera 5.1.3. Unaprijediti i diversifikovati mehanizme finansijske podrške za žene, mlade, preduzetnike i socijalne preduzetnike

Važno je naglasiti da Strategija za razvoj MMSP ne predstavlja izolovanu i fragmentiranu politiku, već predstavlja značajan segment integrativne, sveobuhvatne razvojne politike Crne Gore, i koja je i vertikalno i horizontalno povezana sa drugim ključnim strateškim politikama koje definišu okvirne uslove ili omogućavaju specifično podsticanje sektora MMSP.

Tabela 1. Okvirni Akcioni plan Strategije za razvoj MMSP 2018-2022 prikazuje operativne ciljeve i aktivnosti, sa definisanim indikatorima, polaznim vrijednostima na kraju 2020. godine

Aktivnost Operativnog cilja	Aktivnost	Period usvajanja	Period izvještavanja	Nadležnost	Indikator	Polazna vrijednost na kraju 2020. g.	Projekcija za 2021. g. na kraju godine	Izvor verifikacije
2.3.1.	Implementacija programa finansijske pismenosti i investicione spremnosti-podsticaj preduzetništva	II Q	IVQ	MER u saradnji sa IRF-om	Broj realizovanih obuka/broj polaznika	2 obuke/20 polaznika, 11 biznis planova upućeno u IRFCG	2 obuke/10 polaznika	Izveštaj MER-a
2.1.2.4.	Implementacija Programa podrške za modernizaciju prerađivačke industrije (Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa)	IIQ	IVQ	MER u saradnji sa IRF-om i poslovnim bankama	Broj preduzeća koji je podržan Programom Vrijednost finansijske podrške kroz grantove Vrijednost nabavke opreme	2/39.931,9€	15 preduzeća/1,5mil.€	Izveštaj MER-a
4.1.5.1.	Sprovođenje programa mentoringa za preduzetnike i MMSP	IIQ	IVQ	MER u saradnji sa biznis centrima i jedinicama lokalne samouprave	Broj obučeni mentora Broj preduzeća koja koriste mentoring usluge	/	10 mentora/12 preduzeća	Izveštaj MER-a
2.1.	Implementacija programskih aktivnosti za razvoj cirkularne ekonomije	IIQ	IVQ	MER	Broj podržanih preduzeća Vrijednost odobrene podrške	1/4.830€	20/200.000€	Izveštaj MER-a

2.1	Implementacija programskih aktivnosti za podršku malih ulaganja	IIQ	IVQ	MER	Broj podržanih preduze tnika/privrednih društava Vrijednost podrške kroz grantove	44/99.228,43€	60/650.000€	Izvještaj MER-a
2.1.	Program savjetodavne podrške MMSP za uvođenje automatizacije u poslovanju/Program podrške za digitalnu transformaciju preduzeća	IIQ	IVQ	MER	Broj podržanih preduzeća Broj dodjeljenih grantova	55/177.304,53€	50/400.000€	Izvještaj MER-a
2.1.2.1.	Implementacija Programa povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja	II Q	IV Q	MER	Broj preduzeća koji je podržan Programom Vrijednost finansijske podrške kroz grantove za uvođenje standarda i akreditaciju	Broj podržanih preduzeća 127 Vrijednost finansijske podrške 493.362,50€	70/250,000 €	Izvještaj MER-a

6. FINANSIJSKI OKVIR

Ukupan budžet opredijeljen za realizaciju Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu je **3.000.000,00 €**, dok su pojedinačni, specifični uslovi, kao i način i dinamika dodjele podrške definisani pojedinačnim programskim linijama.

7. PROCEDURA SPROVOĐENJA PROGRAMA

7.1. Raspisivanje Javnog poziva

Nakon usvajanja Programa od strane Vlade Crne Gore, Ministarstvo ekonomskog razvoja će raspisati Javni poziv za učešće u Programu i pojedinačnim programskim linijama koji sadrži osnovne informacije, uslove za podnošenje prijave, način podnošenja prijave, rokove i ostale relevantne informacije.

Javni poziv se sprovodi kao otvoreni postupak po modelu trajnog Poziva s krajnjim rokom dostavljanja prijava od strane privrednih subjekata **do 01. oktobra 2021. godine do 15:00h**, kako bi se blagovremeno donijela odluka po osnovu prihvatanja/odbijanja prijave za učešće u Programu, odnosno realizovala planirana aktivnost. Podnosioci zahtjeva za koje je donijeta odluka o odobrenju pomoći, pristupaju potpisivanju Ugovora o sufinansiranju sa Ministarstvom ekonomskog razvoja, osim ukoliko nije drugačije definisano u okviru pojedinačne Programske linije. Rok za realizaciju ugovorenih aktivnosti i podnošenje dokumentacije za isplatu (refundaciju) troškova je **1. novembra 2021. godine do 15:00h**.

U slučaju potrebe za obustavljanjem ili zatvaranjem Poziva prije nego što je predviđeno, Ministarstvo ekonomskog razvoja će objaviti informaciju na web adresi Ministarstva, u kojoj će navesti razloge.

7.2. Opšti uslovi za učešće

Pravo učešća u Programu, odnosno programskim linijama imaju mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnici registrovani u skladu sa Zakonom o privrednim društvima ("Službeni list Crne Gore", broj 65/20), Uredbom o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći („Službeni list Crne Gore“, broj 27/2010, 34/2011 i 16/14) i Zakonom o računovodstvu („Sl. list Crne Gore“, broj 52/16) i koja:

- Posluju 100% u privatnom vlasništvu, isključujući off shore kompanije;
- Imaju sjedište na teritoriji Crne Gore;
- Da su registrovani u Centralnom registru privrednih subjekata;
- Da nemaju učešće veće od 20% u vlasničkoj strukturi drugog privrednog subjekta (povezana lica);
- Da u prethodnih 12 mjeseci nijesu imali drugu registrovanu djelatnost;
- Posluju najmanje 12 mjeseci² od dana predaje prijave i imaju predate zvanične finansijske izvještaje za 2020. godinu, u zakonski predviđenom roku ili im je Rješenjem Uprave prihoda i carina odobren produžetak roka za predaju finansijskih izvještaja;
- Redovno izvršavaju obaveze plaćanja poreza i doprinosa na lična primanja, poreza na dobit pravnih lica i poreza na dodatu vrijednost, odnosno redovno izmiruju reprogramirane poreske obaveze, shodno Zakonu o reprogramu poreskih potraživanja ("Sl. list CG", broj 83/16), Uredbi o uslovima za odlaganje naplate poreskih i neporeskih potraživanja ("Sl. list CG", broj 57/18) i Uredbi o uslovima za odlaganje

---

² Naime, pravo učešća u Programskoj liniji za modernizaciju proizvodnih procesa imaju privredni subjekti koji posluju najmanje 2 godine, Pravo učešća u okviru Programske linije za razvoj preduzetništva imaju privredni subjekti koji posluju kraće od godinu dana od dana objavljivanja Javnog poziva ili fizička lica koja namjeravaju da registruju preduzeće.

naplate dospjelih poreskih i neporeskih potraživanja ("Sl. list CG", broj 27/2020, 50/2020, 015/2021)³;

- Za iste aktivnosti nijesu koristili sredstva finansijske pomoći iz državnog i/ili lokalnog budžeta ili međunarodnih institucija/programa i drugih donatora u posljednje 3 godine;
- Nijesu u obavezi povraćaja nezakonito primljene državne pomoći;
- Nijesu u postupku stečaja ili likvidacije;
- Čije odgovorno lice se ne nalazi u kaznenoj evidenciji;
- Nisu u finansijskim poteškoćama⁴ (u smislu Uredbe o opštem zajedničkom izuzeću) u skladu sa pravilima o dodjeli državne pomoći.

Programom nisu obuhvaćene sljedeće djelatnosti⁵: primarna poljoprivredna proizvodnja; proizvodnja čelika, sintetičkih vlakana i vađenje uglja; brodogradnja; proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda; proizvodnja i prodaja vojne opreme ili usluga; trgovina (maloprodaja i veleprodaja); građevinarstvo (u dijelu izgradnje gotovih stambeno-poslovnih jedinica); ugostiteljski objekti koji isključivo pružaju usluge točenja pića; djelatnosti izdavanja novina i drugih povremenih izdanja, djelatnosti proizvodnje i emitovanja radijskog i televizijskog programa, djelatnosti novinskih agencija, kao i uslužnih djelatnosti agencija za marketing i odnosa s javnošću; benzinske pumpe; saobraćaj; prodajni auto saloni; bankarstvo i osiguranje; trgovina valutama i hartijama od vrijednosti; kupovina udjela u drugim društvima, akcijama i ostalih vrijednosnih papira; učešće u projektima kojima se krše međunarodno priznata prava radnika uključujući bezbjednost na radu, pravila i procedure u Crnoj Gori; proizvodnja i promet bilo kojih proizvoda ili aktivnosti koje se smatraju nezakonite ili štetne po okolinu i opasne za ljudsko zdravlje ili djelatnosti koje se domaćim propisima ili međunarodnim konvencijama smatraju zabranjenim; igre na sreću; proizvodnja duvanskih proizvoda; alkoholna pića (izuzev proizvodnje vina i voćnih rakija); nemoralne i nelegalne aktivnosti.

Dodatno, sredstva se ne mogu koristiti za:

- Finansiranje već započetih aktivnosti sa spoljnim konsultantima
- Iznajmljivanje opreme, alata i materijala;
- Nabavku putničkih, teretnih i komercijalnih vozila;
- Kupovinu gotovih softverskih rješenja, posebno onih koja funkcionišu na bazi mjesečnih/godišnjih pretplata;
- Učešće na sajmovima i izložbama;
- Dizajniranje i štampanje promotivnog materijala;
- Štampanje ambalaže/pakovanja proizvoda;
- Dizajniranje web-site;
- Troškove digitalnog marketinga;
- Troškove koji se direktno odnose na proizvodnju i distribuciju proizvoda (troškovi izrade proizvoda, transportni troškovi, troškove reklamiranja, troškovi kapitalnih investicija, troškovi administracije, amortizacije, osiguranja, kursnih razlika, plaćanje zaostalih obaveza (kamata, poreza, taksi, rata za otplatu kredita i sl.), bankarske

³ Poreski obveznici koji imaju rješenja o preusmjeru sredstava na jedinstveni račun, a ista još uvijek nisu realizovana na analitičkoj evidenciji obveznika, smatraju se redovnim poreskim obveznicima.

⁴ 1. U slučaju društva sa ograničenom odgovornošću ako je više od polovine njegovog upisanog osnovnog kapitala izgubljeno zbog akumuliranih gubitaka. To se događa kada se odbijanjem akumuliranih gubitaka od rezervi (i svih drugih elemenata koji se generalno smatraju dijelom sopstvenih sredstava društva) dobije negativan kumulativni iznos koji prelazi polovinu upisanog osnovnog kapitala.

2. U slučaju društva u kojem barem neki članovi imaju neograničenu odgovornost za dug društva : ako je više od polovine njegovog kapitala prikazanog u finansijskim izvještajima društva izgubljeno zbog akumuliranih gubitaka.

3. Ako je privredno društvo predmet opšteg postupka zbog insolventnosti ili ispunjava kriterijume u skladu sa domaćim pravom da se protiv njega na zahtjev povjerilaca pokrene opšti postupak zbog insolventnosti.

4. U slučaju privrednog društva koje nije MSP ako je tokom posljednje dvije godine:

- odnos knjigovodstvenog duga prema kapitalu privrednog društva bio veći od 7,5 i
- EBITDA koeficijent pokriva kamata privrednog društva bio niži od 1,0

⁵ U cilju sprečavanja eventualnih zloupotreba u vidu preregistracije djelatnosti sa isključivom namjerom sticanja prava na isplatu finansijske podrške, kao validna šifra za učešće u Programu uzima se šifra osnovne djelatnosti pod kojom je subjekat prijavljen u CRPS na dan 31. decembar 2020. godine.

troškove, komisiona plaćanja, slične troškove koji se odnose na sprovođenje ugovora, plaćanje provizija, bilo koji vid ličnih troškova i sl.).

Ministarstvo ekonomskog razvoja će u skladu sa pravnim oblikom registracije aplikanta sljedeće dokaze obezbijediti po službenoj dužnosti:

- Izvod iz Centralnog registra privrednih subjekata;
- Potvrdu o plaćenim porezima i doprinosima ili reprogramu obaveza, zaključno sa prethodnim mjesecom, u odnosu na mjesec predaje dokumentacije za učešće na Programu;
- Potvrdu da se odgovorno lice ne nalazi u kaznenoj evidenciji - Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava;
- Potvrdu o registraciji kod JU Zanatska komora (za kategoriju zanatlija).

Napomena: Redovno izmirivanje poreza podrazumijeva da poreske obaveze nemaju dospjelost dužu od 30 dana od dana predaje prijave.

Ministarstvo ekonomskog razvoja će izvršiti provjeru eventualne kumulacije državne pomoći i dodjele ostalih subvencija po istom osnovu.

Intenzitet državne pomoći programskih linija će se usmjeravati poštujući princip kumulacije, odnosno zajedno sa ostalom pomoći koju dodjeljuje Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo nauke, prosvjete, kulture i sporta i Investiciono-razvojni fond Crne Gore A.D., i to po principu: **do 20%, odnosno 70% za mikro i mala preduzeća i do 60% za srednja preduzeća, do 80% za preduzeća u kojima osobe ženskog pola i/ili starosti do 35 godina učestvuju u vlasničkoj strukturi minimum 50%, odnosno do 70% za preduzetnike/privredna društva koja obavljaju zanatsku djelatnost.**

7.3. Opravdani troškovi podrške

Opravdani troškovi Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu su troškovi koji su stvarno realizovani od strane preduzeća pod uslovom:

- Da su nastali tokom potpisivanja Ugovora o sufinansiranju troškova, osim u slučaju Programske linije za modernizaciju proizvodnih procesa;
- Da su u skladu sa opravdanim troškovima podrške koji su specificirani u okviru svake pojedinačne programske linije;
- Da su navedeni u ponudi/fakturi i/ili ugovoru;
- Da su mjerljivi i da se evidentiraju prema važećim računovodstvenim standardima;
- Da su razumni i u skladu sa zahtjevima finansijskog upravljanja, posebno u pogledu ekonomičnosti i efikasnosti.

Mjere sadržane u programskim linijama ispunjavaju kriterijume člana 14 Priloga 7a – Regulative Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. godine o proglašavanju određenih kategorija pomoći spojivim sa unutrašnjim tržištem u primjeni članova 107. i 108. Ugovora, Pravilnika o listi pravila državne pomoći ("Sl.list Crne Gore" br. 35/14, 02/15 i 38/15), pa su saglasne sa članovima 6 i 7 Zakona.

7.4. Podnošenje prijava i potrebna dokumentacija

Prijavna dokumentacija za učešće u Programu i pojedinačno definisanim Programskim linijama će biti objavljena na web stranici Ministarstva ekonomskog razvoja, www.gov.me/mek. Takođe, sve informacije i stručna pomoć vezana za programske linije, način apliciranja i potrebnu dokumentaciju mogu se dobiti putem e-mail adrese: programi@mek.gov.me ili nosilaca pojedinačnih programskih linija.

Podnošenje prijava i prateće dokumentacije vršiće se preko online aplikacije korišćenjem digitalnog sertifikata, za koju će naknadno biti izrađeno posebno korisničko uputstvo o načinu apliciranja koje će se naći na web stranici Ministarstva ekonomskog razvoja www.gov.me/mek.

Krajnji rok za dostavljanje prijava/zahtjeva od strane privrednih subjekata je **01. oktobar 2021. godine do 15:00h**, dok je krajnji rok za realizaciju odobrenih aktivnosti i podnošenje finalnih izvještaja **1. novembar 2021. godine do 15:00h**, osim ukoliko nije drugačije definisano u okviru pojedinačne Programske linije.

Opšta dokumentacija koja se obavezno dostavlja prilikom podnošenja prijave :

1. Prijavni formular (potpisan i ovjeren) – Obrazac 1;
2. Izjava preduzetnika/privrednog društva o prihvatanju uslova Programa (potpisana i ovjerena) – Obrazac 2;
3. Izjava o povezanim licima (potpisana i ovjerena) – Obrazac 3;
4. Izjava da na teritoriji Crne Gore ne postoji pružalac usluge odnosno dobavljač opreme za realizaciju predložene aktivnosti – Obrazac 4;
5. Obrazac kojim se potvrđuje da preduzeće nije u finansijskim poteškoćama u smislu Uredbe o opštem zajedničkom izuzeću – Obrazac 7.
6. Kopija lične karte odgovornog lica u privrednom subjektu/fizičkog lica;

Zavisno od programske linije za koju se aplicira, prilikom predaje zahtjeva dostavlja se i dodatna dokumentacija, i to:

Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa:

- Dokaz o postojećem stanju: dokument kojim se opisuje prethodno stanje, fotografije, kartice osnovnih sredstava na dan 31.12.2020.god. i sl;

Programska linija za podršku malih ulaganja:

- Ponuda/profaktura pružaoca usluga za realizaciju aktivnosti/ nabavku opreme/usluga sa detaljnim opisom i troškovima (potpisana i ovjerena);
- Potvrda da je preduzeće – zanatlija član Zanatske komore Crne Gore;
- Lista referenci pružaoca usluga za izradu web sajta;
- Dokaz o postojećem stanju kad je u pitanju izrada web sajta.

Programska linija za uvođenje međunarodnih standarda:

- Ponuda/profaktura pružaoca usluga za realizaciju aktivnosti sa detaljnim opisom i troškovima (potpisana i ovjerena). Sastavni dio ponude akreditovanog sertifikacionog tijela je i dodatka Sertifikata o akreditaciji kojim se potvrđuje obim akreditacije;
- Ponuda izdata od nacionalnog tijela za standardizaciju za kupovinu standarda za koji se aplicira.

Programska linija za podsticaj cirkularne ekonomije:

- Ponuda/profaktura pružaoca usluga za realizaciju aktivnosti sa detaljnim opisom i troškovima (potpisana i ovjerena);
- Kopija **upotrebnih dozvola/saglasnosti/rješenja** izdatih od strane nadležnih organa, u skladu sa Zakonom o vodama ("Sl. list CG", br. 27/2007 i "Sl. list CG", br. 32/2011, 47/2011 - ispr., 48/2015, 52/2016, 2/2017 - dr. zakon, 80/2017 - dr. zakon, 55/2016 - dr. zakon i 84/2018), Zakonom o upravljanju komunalnim otpadnim vodama ("Službeni list Crne Gore", br. 002/17 od 10.01.2017) ili **Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu**, urađen u skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Sl. list CG" br.75/18), kao i drugim važećim zakonima koji definišu ovu oblast;
- Dokaz o postojećem stanju: dokument kojim se opisuje prethodno stanje, fotografije, i sl.;

Programska liniju za podršku digitalizaciji:

- Ponuda/profaktura pružaoca usluga za realizaciju aktivnosti sa detaljnim opisom i troškovima (potpisana i ovjerena);
- Dokaz o postojećem stanju: dokument kojim se opisuje prethodno stanje, fotografije, kartice osnovnih sredstava i sl;
- Lista referenci pružaoca usluga;

Programska linija za razvoj preduzetništva:

- Kratka biografija - CV (ranije radno iskustvo, dosadašnja edukacija, itd);
- Potvrda Zavoda za zapošljavanje Crne Gore da se podnosilac zahtjeva nalazi na evidenciji nezaposlenih lica Zavoda;
- Saglasnost za pristup podacima regulatornog kreditnog registra Centralne banke (RKR);

Napomena:

- Dostavljene ponude/profakture moraju biti ovjerene i potpisane od strane ponuđača, koja sadrži jasno definisan predmet i obim aktivnosti, rok realizacije i cijenu usluge izraženu u EUR i iskazanim PDV-om.
- Ponude/profakture/fakture izdate na ino jeziku, moraju biti prevedene na crnogorski jezik i ovjerene od strane sudskog tumača.
- Prihvatljive su samo ponude/profakture koje su izdate na dan ili nakon objave Javnog poziva.
- Prihvatljive su samo fakture/ugovori od dobavljača opreme izdate u periodu od 1. januara do 1. novembra 2021.godine.⁶
- Ponude, predračuni, nalozi za plaćanje kompenzacija i slično ne predstavljaju prihvatljiv dokaz o trošenju sredstava. Sve fakture/ugovori izdati od isporučioča opreme moraju biti plaćeni sa računa preduzeća korisnika finansijske pomoći, kao i iz **kreditnih sredstava korisnika finansijske pomoći koje je dobio u okviru kreditnog aranžmana sa IRF-om ili poslovne banke .⁷**
- Komisija zadržava pravo da umanju iznos prijavljenih troškova za refundaciju ukoliko su troškovi neadekvatni i nisu u skladu sa opravdanim troškovima i rokovima ili pravo da zahtjev odbaci.

Preduzeće je u obavezi da samostalno odabere pružaoca usluge odnosno dobavljača opreme za realizaciju navedene aktivnosti. **Pružalac usluge/dobavljač opreme ne može biti fizičko lice, već samo pravno lice i registrovani preduzetnici, koji posluju najmanje jednu godinu i ima ostvaren pozitivan finansijski rezultat i odgovarajuće reference za pružanje konsultanske usluge.**

⁶ Odnosi se na Programsku liniju za modernizaciju proizvodnih procesa

⁷ Iz kreditnih sredstava odnosi se za Programsku liniju za modernizaciju proizvodnih procesa

Privredni subjekti (uključujući povezana lica) mogu aplicirati najviše za dvije Programske linije u okviru Programa, s tim da privredni subjekat i sa njim povezano lice ne mogu istovremeno biti korisnici i pružaoci usluga/dobavljači opreme. Pružaoci usluga mogu obezbijediti konsultansku uslugu najviše dva puta⁸ u okviru navedenog Programa.

Za programske linije za koje je predviđeno ugovaranje projektnih aktivnosti, podnosi se sljedeća dokumentacija za refundaciju sredstava nakon realizacije ugovorenih projektnih aktivnosti:

- Zahtjev za isplatu (refundaciju) sredstava - Obrazac 5;
- Završni izvještaj o realizaciji aktivnosti u okviru programske linije – Obrazac 6,
- Original ili ovjerenu fotokopiju računa/fakture/ugovora izdatu od pružaoca usluge/dobavljača opreme⁹;
- Dokaz o izvršenom plaćanju (izvodi sa bankarskog računa preduzeća ovjeren od strane poslovne banke, original nalog za prenos);
- Dokaz o realizovanoj aktivnosti – dokument kojim se opisuje stanje nakon realizacije aktivnosti, fotografije (kupljena/instalirana oprema/uređaj, instalirani softver, ovjeren sertifikat i sl.);
- Karton deponovanih potpisa;
- Potvrda da je navedeni žiro-račun (naveden u KDP) aktivan izdata od strane poslovne banke. Sredstva će se isplaćivati na žiro račun banke za koji je dostavljena potvrda;¹⁰
- Potvrda izdata od Centralne banke Crne Gore da se preduzeće ne nalazi u blokadi (datum provjere na dan potpisivanja ugovora).

i druga specifična dokumentacija po zahtjevu Ministarstva ekonomskog razvoja (u skladu sa predviđenom procedurom monitoringa) i/ili ukoliko je isto definisano u okviru pojedinačnih programskih linija.

Napomena: Ukoliko se provjerom utvrdi da su u Prijavnom formularu dati neistiniti podaci ili da priložena dokumentacija nije validna i u skladu sa opštim i posebnim uslovima Javnog poziva, privrednom subjektu se oduzima pravo učešća na Javnim pozivima Ministarstva ekonomskog razvoja za period od narednih 5 godina.

7.5. Razmatranje podnešenih prijava

U cilju implementacije i praćenja realizacije Programa, za svaku programsku liniju Ministarstvo ekonomskog razvoja formiraće Komisiju koja vrši administrativnu provjeru primljenih prijava, pribavlja dodatne podatke/dokumentaciju po službenoj dužnosti, obrađuje dostavljene prijave, sprovodi monitoring i predlaže donošenje odluke o odobrenju/odbijanju prijava.

Pristigle prijave provjeravaće se u skladu sa Obrascem za administrativnu provjeru. U dalje razmatranje uzeće se prijave koje sadrže potpunu dokumentaciju i ispunjavaju uslove Javnog poziva, dok se **neblagovremeno dostavljene i nepotpune prijave neće razmatrati**. Komisija zadržava pravo da provjeri tačnost navedenih podataka za koje ovlašćeno lice podnosi pisanu izjavu i omogućiti podnosiocu iste da ih u roku od jednog radnog dana (od dana utvrđivanja nedostatka prijave) otkoni. Komisija zadržava pravo da evidentira neprihvatljive

---

⁸ Ne odnosi se na Programsku liniju za uvođenje međunarodnih standarda

⁹ Za Programsku liniju za uvođenje međunarodnih standarda neophodno je i dostavljanje fakture kao dokaza da je standard kupljen od nacionalnog tijela za standardizaciju.

¹⁰ Ne odnosi se na Programsku liniju za modernizaciju proizvodnih procesa

troškove i iste isključi iz predloga za refundaciju sredstava, ukoliko isti nijesu u skladu sa opravdanim troškovima.

Podnosioci zahtjeva će se pisanim putem obavijestiti o odobrenju/odbijanju prijave. Podnosioci prijave, za koje je na osnovu prethodno priložene dokumentacije donijeta odluka o odobrenju državne pomoći, pristupaju potpisivanju Ugovora o sufinansiranju sa Ministarstvom ekonomskog razvoja, kojim se definišu međusobna prava i obaveze između podnosioca zahtjeva kao potencijalnog korisnika i davaoca državne pomoći. Takođe, Ugovorom se definišu i rokovi do kada podnosilac prijave kao potencijalni korisnik državne pomoći treba da izvrši projektne aktivnosti koje su odobrene od strane Komisije, kao i do kada da dostavi sve ostale neophodne dokaze. Isplata će se vršiti naknadno po principu refundacije, kada je odobrena projektna aktivnost u potpunosti realizovana i za koju je dostavljena kompletna dokumentacija o realizaciji, kao i dokaz o utrošku sredstava, **osim ukoliko nije drugačije definisano u okviru pojedinačne Programске linije.**

Ukoliko dostavljena dokazna dokumentacija nakon završetka aktivnosti nije u skladu sa Ugovorom o sufinansiranju, Ministarstvo neće izvršiti isplatu dodijeljenih sredstava. Za zahtjeve koji su odbijeni od strane Ministarstva ekonomskog razvoja podnosiocu zahtjeva dostavlja se Odluku o odbijanju zahtjeva.

Komisija razmatra zahtjeve po **redosljedu prispjeća. U slučaju da vrijednost podnešenih prijava bude iznad opredijeljenog iznosa pojedinačne programske linije, kao kriterijum će se uzeti vrijeme podnošenja prijave.**

Ministarstvo ekonomskog razvoja zadržava pravo da Javni poziv zaključi i prije roka, 01. oktobra 2021. godine dok ukupan iznos pozitivnih odluka po pojedinačnim programskim linijama, ne dostigne limit od 95% ukupnog budžeta pojedinačne programske linije, o čemu će se objaviti informacija na zvaničnom web site-u Ministarstva. Zahtjevi čija vrijednost ulazi u procenat iznad 95% ukupne vrijednosti zahtjeva se neće razmatrati, osim u slučaju da neko od izabраниh podnosioca odustane.

8. PRAĆENJE SPROVOĐENJA PROGRAMA

Privredni subjekat koji se prijavio za podršku u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu, u obavezi je da, nakon procesa administrativne provjere prijave i ispunjenosti uslova Javnog poziva kao i provjere validnosti obavezne dokumentacije, omogući sprovođenje monitoringa od strane Komisije Ministarstva ekonomskog razvoja na licu mjesta, uz pripremu Izvještaja o namjenskoj kontroli trošenja sredstava.

Ministarstvo ekonomskog razvoja, prije donošenja odluke o refundaciji, obavlja obavezan monitoring neposrednim uvidom na lokaciji poslovnih objekata podnosioca prijave, osim ako procedura sprovođenja programske linije isto onemogućava. Privredni subjekat dužan je da Ministarstvu ekonomskog razvoja i Agenciji za zaštitu konkurencije u svakoj fazi pripreme i realizacije aktivnosti koje su predmet podrške omogući namjensku kontrolu trošenja sredstava i uvid u finansijsku dokumentaciju, u periodu od tri godine od dana odobrenja bespovratne podrške. Ukoliko se procesom monitoringa utvrdi nenamjensko trošenje sredstava, privredni subjekat je u obavezi da izvrši povraćaj dobijenih sredstava što će se definisati Ugovorom o sufinansiranju između Ministarstva ekonomskog razvoja i korisnika sredstava. Takođe, ukoliko se utvrde i druge nepravilnosti u toku monitoriga, privrednom subjektu se oduzima pravo učešća na Javnim pozivima Ministarstva ekonomskog razvoja za period od narednih 5 godina

Privredni subjekt je u obavezi da na kraju svake godine, u periodu od tri godine, po zahtjevu Ministarstva ekonomskog razvoja, od dana odobrenja sredstava, dostavlja izvještaje o efektima korišćenja sredstava finansijske / nefinansijske podrške (povećanje broja zaposlenih, proširenje asortimana, povećanje obima i vrijednosti prometa, povećanje produktivnosti, poboljšanje plasmana na inostrana tržišta, i sl.).

Tabela za monitoring:

Naziv privrednog subjekta	Svrha pomoći	Intenzitet pomoći	Instrument pomoći	Indikator ostvarenog efekta					
				Proširenje asortimana (broj i %)	Povećanje obima i vrijednosti prometa (%)	Povećanje produktivnosti poslovanja (prihod/broj zaposlenih u %)	Povećanje profitabilnosti poslovanja (neto dobit/ukupan prihod u %)	Poboljšanje plasmana na inostrana tržišta (% povećanja učešća na inostranom tržištu)	Povećanje broja zaposlenih (broj i %)

9. NAČIN IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJE

Izveštaj o realizaciji Programa će biti sastavni dio godišnjeg izvještaja o radu Ministarstva ekonomskog razvoja, kao i izvještaja o realizaciji godišnjeg akcionog plana Strategije za razvoj MMSP 2018-2022. Ministarstvo može po potrebi sačinjavati periodične informacije o implementaciji pojedinačnih programskih linija.

Evaluacija Programa će se obavljati od strane eksternih konsultanata. U skladu sa prirodom dinamike realizacije dodijeljene podrške i očekivanih efekata, može obuhvatiti vremenski period nakon druge odnosno treće godine implementacije Programa za unapređenje konkurentnosti programa za 2021. godinu.

PROGRAMSKA LINIJA ZA MODERNIZACIJU PROIZVODNIH PROCESA

Ključne strukturne prepreke za povećanje konkurentnosti preduzeća u sektoru prerađivačke industrije čine upotreba zastarjele ili nerazvijene tehnologije za proizvodne procese, nezadovoljavajući nivo kvaliteta proizvodnih sistema, nedovoljna diverzifikacija proizvodne strukture i proizvodi nižih faza prerade i neadekvatnog kvaliteta, te niska stopa produktivnosti u industriji, u kontekstu procesa kontinuirane deindustrijalizacije.

Praćenjem stanja posebno u sektoru prerađivačke industrije, utvrđeno je da je uz postojeću strukturu i vrstu opreme u preduzećima, uvažavajući sadašnje stanje i dinamiku promjena na tržištu, bez nabavke nove opreme i tehnološke modernizacije proizvodnih procesa nemoguće obezbijediti dugoročan rast proizvodnje.

Imajući u vidu navedeno, prepoznata je potreba za daljim unaprjeđenjem proizvodnih procesa kroz primjenu novih tehnologija, što će za rezultat imati povećanje obima proizvodnje, smanjenje proizvodnih troškova, povećanje kvaliteta proizvoda i otvaranje novih radnih mjesta. Ujedno, investiranjem u savremenu tehnologiju uz nadogradnju vještina postiže se optimalno iskorišćavanje resursa, povećanje konkurentnosti samih preduzeća i njihova integracija u globalne lance vrijednosti. Investicije u opremu predstavljaju jedan od glavnih koraka na putu razvoja preduzeća i modernizacije privrede.

Programskom linijom za modernizaciju proizvodnih procesa, Ministarstvo ekonomskog razvoja se opredijelilo da za mikro, mala i srednja preduzeća obezbijedi bespovratnu podršku u vidu pokrića dijela troškova kreditnih sredstava za nabavku proizvodne opreme direktno uključene u proces proizvodnje.

Realizacija Programske linije za modernizaciju proizvodnih procesa će se obavljati u saradnji sa Investiciono-razvojnim fondom (IRFCG) ili poslovnim bankama koje iskažu interesovanje za saradnju kroz potpisivanje Protokola o saradnji na implementaciji programske linije.

1. CILJ

Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa ima za cilj jačanje konkurentnosti privrednih subjekata, unapređenje poslovanja, produktivnosti i profitabilnosti kroz usvajanje novih tehnologija.

Specifični ciljevi

- osavremenjavanje proizvodnih procesa,
- efikasna upotreba raspoloživih resursa,
- diverzifikacija proizvodnog asortimana i unapređenje kvaliteta proizvoda,
- otvaranje novih radnih mjesta.

2. PREDMET

Predmet programske linije je podrška za investicije u opremu neophodnu za početak, unapređenje ili proširenje postojećih kapaciteta, povećanje obima i proširenje proizvodnje na nove proizvode i proizvodne procese.

Programska linija za modernizaciju proizvodnih procesa podrazumijeva realizaciju planirane investicije – nabavku opreme, kroz kreditni aranžman koji je zaključen u periodu 01. januara-1.

novembra 2021. godine sa Investiciono-razvojnim fondom (IRFCG) i poslovnim bankama¹¹ koje iskažu spremnost za saradnju kroz potpisivanje Protokola o saradnji na implementaciji programske linije.

Privredni subjekat može ostvariti pravo na bespovratnu podršku u svrhu nabavke opreme na način što mu se odobrava pokriće dijela opravdanih troškova u iznosu do **35% vrijednosti nabavke¹² opreme** (neto fakturisane vrijednosti bez poreza na dodatu vrijednost i zavisnih troškova), obezbijedene kroz kreditni aranžman sa IRFCG ili poslovnim bankama i ukoliko isti zadovolji uslove Programske linije za modernizaciju proizvodnih procesa i pravila dodjele regionalne državne pomoći.

Pod nabavljenom opremom se podrazumijevaju nove proizvodne mašine i/ili specijalizovana oprema za stavljanje u pogon kupljenih mašina od zvaničnih proizvođača opreme, uvoznika ili distributera opreme. Oprema ne može biti nabavljena od fizičkog lica, kao ni od trećeg lica koje čini povezano lice sa kupcem opreme. Ukoliko je oprema domaćeg porijekla ista mora biti nabavljena direktno od proizvođača.

3. FINANSIJSKI OKVIR

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za modernizaciju proizvodnih procesa iznosi 1.500.000,00€.

Intezitet podrške:

Privredni subjekti koji ispunjavaju uslove Programske linije i kojima su IRFCG ili poslovne banke uključene u realizaciju Programske linije, odobrile kredit za nabavku opreme mogu ostvariti pravo na bespovratnu podršku podršku za pokriće dijela opravdanih troškova u iznosu do **35% vrijednosti nabavke opreme** (neto fakturisane vrijednosti bez poreza na dodatu vrijednost i zavisnih troškova). Privredni subjekat je u obavezi da **preostalih 65% vrijednosti opreme obezbijedi iz kredita** IRFCG ili poslovnih banaka ili u kombinaciji sa učešćem sopstvenih sredstava.

Iznos sredstava bespovratne podrške kao pokriće dijela opravdanih troškova nabavke opreme kroz kredit, je u visini do 35% od neto fakturisane vrijednosti opreme bez PDV i zavisnih troškova i ne može biti manji od 7.000,00 €, niti veći od 70.000,00 € (vrijednost opreme se kreće u rasponu od 20.000€ do 200.000€, neto fakturisane vrijednosti).

4. PROCEDURA SPROVOĐENJA

4.1. Raspisivanje Javnog poziva

Ministarstvo ekonomskog razvoja će raspisati Javni poziv za učešće privrednih subjekata u okviru Programske linije za modernizaciju proizvodnih procesa za dodjelu bespovratne podrške kao pokriće dijela opravdanih troškova nabavke opreme kroz kredit sa IRFCG ili poslovnim bankama sa kojima je uspostavljena saradnja na realizaciji programske linije.

¹¹ Poslovne banke koje su unijete u registar banaka kojima je Centralna banka Crne Gore izdala dozvolu za rad.

¹² U skladu sa Pravilnikom o listi pravila državne pomoći ("Službeni list CG", br. 35/14, 02/15, 38/15 i 20/16), Prilog 1 – Smjernice za regionalnu državnu pomoć za period 2014 – 2020, visina odobrenih bespovratnih sredstava dodjeljuje se na iznos opravdanih troškova nabavke opreme, u skladu sa predmetom Programske linije. U opravdane troškove, u skladu sa Regulativom Komisije (EU) br. 651/2014, od 17. juna 2014. godine, prilog 7a Pravilnika o dopuni pravilnika o listi pravila državne pomoći ("Službeni list", br. 02/15), Poglavlje III, Odjeljak 1, član 14 – Regionalna pomoć za ulaganje, u skladu sa ovom Programskom linijom, spadaju troškovi ulaganja u materijalnu imovinu.

Javni poziv se odnosi na privredne subjekte (mikro, mala i srednja preduzeća) iz Sektora C – Prerađivačka industrija¹³ koji su sa IRFCG ili poslovnim bankama zaključili Ugovore o kreditu za nabavku opreme u periodu 01. januara - 1. novembra 2021.godine, uz izuzeća navedena u dijelu 4.2. Uslovi za učešće.

4.2. Uslovi za učešće

Pravo učešća u programskoj liniji imaju mikro, mala i srednja preduzeća, koja posluju najmanje 2 godine, u skladu sa Zakonom o privrednim društvima ("Službeni list RCG", br. 65/20), Uredbom o bližim kriterijumima, uslovima i načinu dodjele državne pomoći („Službeni list Crne Gore“, br. 16/14.) i Zakonom o računovodstvu („Sl. List RCG“, br. 52/16), i koja pored opštih uslova za učešće, Poglavlje 7.2 ispunjavaju sljedeće uslove:

- Čija je pretežna djelatnost registrovana u oblasti prerađivačke industrije (sektor C) u Centralnom registru privrednih subjekata, najkasnije na datum 31.12.2020. godine u skladu sa Zakonom o klasifikaciji djelatnosti;
- Imaju predate zvanične finansijske izvještaje za 2020. godinu i 2019. u zakonski predviđenom roku ili za koja je Uprava prihoda i carina donijela Rešenje o produženju roka za podnošenje finansijskih izvještaja;

Po Klasifikaciji djelatnosti 2010. Zavoda za statistiku Crne Gore (u skladu sa Zakonom o Klasifikaciji djelatnosti, Službeni list Crne Gore, br. 18/11) učešće u Programu imaju privredni subjekti (mikro, mala i srednja preduzeća) koji posluju u sledećim oblastima prerađivačke industrije, sektor C (osim sektora djelatnosti za koje je naznačeno da nijesu obuhvaćeni):

- **Sektor C – Prerađivačka industrija¹⁴:** Proizvodnja prehrambenih proizvoda, Proizvodnja pića (osim alkoholnih pića), Proizvodnja tekstila (osim sintetičkih vlakana¹⁵);, Proizvodnja odjevnih predmeta, Proizvodnja kože i predmeta od kože, Prerada drveta i proizvodi od drveta, plute, slame i pruća, osim namještaja, Proizvodnja papira i proizvoda od papira, Štampanje i umnožavanje audio i video zapisa, Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda, Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata, Proizvodnja proizvoda od gume i plastike¹⁶, Proizvodnja proizvoda od ostalih nemetalnih minerala, Proizvodnja osnovnih metala (osim čelika), Proizvodnja metalnih proizvoda, osim mašina i uređaja, Proizvodnja kompjutera, elektronskih i optičkih proizvoda, Proizvodnja električne opreme, Proizvodnja mašina i opreme na drugom mjestu nepomenute, Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica, Proizvodnja ostalih saobraćajnih sredstava, Proizvodnja namještaja, Popravka i montaža mašina i opreme, Ostale prerađivačke djelatnosti.

Izuzetno od navedenog, za učešće u Programu mogu da se prijave privredni subjekti koji dostave dokaz da obavljaju djelatnosti prerađivačke industrije za koju se nabavlja oprema, i to: izjavu pod punom krivičnom i materijalnom odgovornošću da se privredni subjekat bavi djelatnošću prerađivačke industrije za koju nabavlja opremu, slike pogona postojeće opreme za djelatnost C koja se dokazuje, zaključni list i kartice osnovnih sredstava, a koja se dodatno potvrdi monitoringom od strane Komisije Ministarstva ekonomskog razvoja, na licu mjesta.

---

¹³ Izuzeci od navedenog dati su uslovima za učešće u realizaciji Programske linije

¹⁴ Po Klasifikaciji djelatnosti 2010 Zavoda za statistiku Crne Gore (u skladu sa Zakonom o Klasifikaciji djelatnosti, Službeni list Crne Gore, br. 18/11)

¹⁵ Sektor sintetičkih vlakana podrazumijeva: istiskivanje odnosno sastavljanje svih generičkih vrsta vlakana i prediva od poliesterske, poliamidne, akrilne ili polipropilenske osnove, bez obzira na njihovo krajnje korišćenje.

¹⁶ Proizvodnja proizvoda od gume i plastike u skladu sa Klasifikacijom djelatnosti 2010 obuhvata oblasti 22 koje se odnose na proizvodnju guma za vozila, protektiranje guma, proizvodnju ostalih proizvoda od gume, proizvodnju ploča, listova, cijevi i profila od plastike, ambalaže od plastike, predmeta od plastike za građevinarstvo, proizvodnju ostalih proizvoda od plastike.

Programom nijesu obuhvaćene i djelatnosti navedene u Poglavlju 7.2 Opšti uslovi za učešće. Sredstva se ne mogu koristiti za pokriće troškova navedenih u Poglavlju 7.2 Opšti uslovi za učešće.

4.3. Opravdani troškovi

Sredstva opredijeljena Programskom linijom namijenjena su za pokriće dijela troškova nabavke:

→ **novih proizvodnih mašina i/ili specijalizovane opreme za stavljanje u pogon kupljene mašine.**

Oprema koja može biti predmet podrške podrazumijeva mašine, odnosno sredstva za proizvodnju i obradu, namijenjena za profesionalnu upotrebu i u skladu sa prirodom djelatnosti privrednog društva neophodna za realizaciju procesa proizvodnje. Opremom se smatra i proizvodna linija koju čine više funkcionalno nedjeljivih mašina, samostalnih mašina koje zajednički čine jedinstven proizvodni proces kao i specijalizovani alati i djelovi specijalizovanih mašina.

Opravdani troškovi se odnose na bespovratnu podršku kao pokriće dijela troškova kredita u iznosu do **35% vrijednosti nabavke opreme** (neto fakturisane vrijednosti bez poreza na dodatu vrijednost i zavisnih troškova), obezbijeđene kroz kreditni aranžman i **isti se, nakon odobrenja, uplaćuju IRFCG ili poslovnoj banci kod koje korisnik ima zaključen Ugovor o kreditu za nabavku opreme.**

Korisnik može otplatiti kredit prije vremena na koji je zaključen, ali ne prije isteka roka od 3 godine od odobrenja bespovratnih sredstava.

Opravdanim troškovima, smatraju se gore navedeni troškovi nastali u periodu od 01. januara-1. novembra 2021. godine.

4.4. Procedura prijave

- **Uspostavljanje saradnje sa Investiciono-razvojnim fondom i poslovnim bankama**

Procedura Programske linije nalaže da se, kao rezultat saradnje sa Investiciono-razvojnim fondom ili poslovnim bankama za učešće u realizaciji programske linije potpišu Protokoli o saradnji, kojim će definisati procedure saradnje, potrebna dokumentacija, način prenosa sredstava po odobrenim prijavama za pokriće dijela troškova nabavke opreme, izvještavanje o otplati kreditnih sredstava i o eventualnim nepravilnostima i zloupotrebama i druga pitanja od značaja za obezbjeđenje od otuđenja opreme.

- **Podnošenje prijava za pokriće dijela troškova nabavke opreme**

Ministarstvo će, nakon uspostavljanja saradnje sa Investiciono-razvojnim fondom i poslovnim bankama za učešće u programskoj liniji, objaviti Javni poziv privrednim subjektima za pokriće dijela troškova za nabavku opreme.

Javni poziv za privredne subjekte, korisnike državne pomoći, će raspisati u skladu sa procedurom datom u Poglavlju 7. Procedura sprovođenja programa, i 7.1. Raspisivanje javnog poziva.

Prijava za odobrenje bespovratne podrške u svrhu nabavke opreme kao pokriće dijela troškova kredita se podnosi Ministarstvu ekonomskog razvoja i to dostavljanjem popunjenog obrasca prijave, kao i prateće dokumentacije kojom se dokazuje ispunjenost gore navedenih uslova za učešće i opravdanost troškova.

Korisnik Programske linije ima zabranu od tri godine (od dana sklapanja kreditnog aranžmana sa IRFCG ili poslovnom bankom) da otuđi opremu, što će se definisati Ugovorom o sufinansiranju između Ministarstvo ekonomskog razvoja i korisnika.

4.5. Potrebna dokumentacija

Potrebna dokumentacija za učešće u programskoj liniji koju je podnosilac prijave u obavezi da dostavi navedena je u Poglavlju **7.4. Podnošenje prijava i potrebna dokumentacija**, uz poštovanje napomena u vezi sa dokumentacijom datim u navedenom poglavlju. IRFCG ili poslovna banka dostavljaju Ministarstvu ekonomskog razvoja sljedeću dokumentaciju:

- Informaciju o odobrenom kreditnom zahtjevu,
- Odluka Kreditnog odbora,
- Original ili ovjerenu fotokopiju računa/fakture/ugovora od dobavljača opreme, Swift, carinske deklaracije.

4.6. Razmatranje, odobravanje prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja će razmatrati podnesene prijave u skladu sa procedurom datom u okviru **Poglavlja 7.5. Razmatranje podnesenih prijava**.

4.7. Praćenje sprovođenja programske linije

Donošenje odluka, implementacija i praćenje realizacije programa i namjenskog korišćenja sredstava, izvještavanje o efektima korišćenja sredstava finansijske podrške, sprovodiće se u skladu sa procedurom i monitoringom datim u okviru **Poglavlja 8. Praćenje sprovođenja programa**, za period od tri godine od dana odobrenje bespovratnih sredstava.

5. PODNOŠENJE PRIJAVA

Sve informacije kao i stručna pomoć mogu se dobiti u prostorijama Ministarstva ekonomskog razvoja, Rimski trg 46, radnim danima u periodu od 10-13h, i putem e-maila natasa.batricevic@mek.gov.me i tanja.markoc@mek.gov.me.

PROGRAMSKA LINIJA ZA PODRŠKU MALIM ULAGANJIMA (u fokusu - žene, mladi u biznisu i zanatlije)

Uvod

Sastavni dio sveobuhvatnih reformi ekonomskog i društvenog ambijenta su i reforme koje se tiču preduzetništva, kao osnovne pokretačke snage privrednog razvoja. Imajući u vidu da je preduzetnička energija specifičan i izuzetno rijedak resurs u svakom društvu, prepoznata je potreba za kreiranjem ekonomske politike koja će, kontinuirano podsticati činioce ekonomskog sistema da otkrivaju i nastoje da iskoriste prilike tržišta. Naime, jačanje preduzetništva i unapređenje konkurentnosti preduzetnika, mikro i malih preduzeća nužno zahtijeva stimulativne podsticaje za razvoj njihove djelatnosti u cilju pružanja adekvatnog odgovora na uticaje iz eksternog okruženja. Ovdje je važno naglasiti da posebno žene, mladi u biznisu i zanatlije pripadaju kategoriji preduzetnika čija kreativnost i fleksibilnost posebno dolazi do izražaja u periodima krize i slabije privredne aktivnosti. Shodno tome, unapređenje okvira za dalji razvoj ovog segmenta privrede, pored eliminisanja administrativnih barijera i unapređenja zakonodavnog okvira podrazumijeva i kreiranje finansijske podrške za realizaciju poslovnih ideja i projekata pomenutih subjekata.

1. CILJ

Programska linija za podršku malih ulaganja ima za cilj povećanje konkurentnosti preduzetnika i unapređenje njihovog poslovanja, podsticanje preduzetništva žena i mladih, unapređenje okvira za obavljanje zanatske djelatnosti kao i kreiranje novih radnih mjesta kroz investicije u osnovna sredstva i opremu male vrijednosti.

Specifični ciljevi:

- Podsticanje preduzetništva;
- Jačanje ženskog preduzetništva;
- Podsticanje osnivanja i pokretanja sopstvenog biznisa;
- Jačanje konkurentnosti zanata.

2. PREDMET

Programska linija za podršku malih ulaganja podrazumijeva dodjelu bespovratnih sredstava za nabavku osnovnih sredstava – opreme i dijela nematerijalne imovine – softvera koji su direktno uključeni u proces proizvodnje i pružanja usluge:

1. nova proizvodna oprema i/ili mašina, koja je direktno u funkciji kreiranja proizvoda i/ili usluge;
2. polovna proizvodna oprema i/ili mašine, ne starije od tri godine koja je direktno u funkciji kreiranja proizvoda i/ili usluge;
3. nova računarska oprema, prenosni računari, štampači, skeneri i prateći softver, kao oprema u funkciji razvoja kreativnih industrija;
4. novi djelovi, specijalizovani alati za mašine;
5. kupovina domena i zakup hostinga (na godinu dana) ukoliko se kupuju prvi put, izrada web sajta sa interaktivnim softverskim rješenjima za on-line trgovinu i/ili komunikaciju sa kupcima/dobavljačima (e-poslovanje)¹⁷.

Preduzeća mogu podnijeti jedan zahtjev za dodjelu finansijske pomoći i to za jednu ili više projektnih aktivnosti u okviru jedinstvenog ulaganja od prihvatljivih aktivnosti programske linije.

---

¹⁷ Za izradu statičnih web prezentacija preduzeća bez integrisanih softverskih rješenja za unapređenje poslovanja preduzeća, Ministarstvo ekonomskog razvoja odobravaće refundaciju dijela troškova u visini do 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 500,00€ bez PDVa.

3. FINANSIJSKI OKVIR

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za podršku malih ulaganja iznosi 650.000,00 €.

Intenzitet podrške:

Programska linija podrazumijeva da privredno društvo/preduzetnik/zanatlija finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova u visini do 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, u minimalnom iznosu od 500,00 €, a u maksimalnom iznosu do 6.000,00 € bez PDV-a.

Ukoliko u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, intenzitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu do 7.500,00 €, dok kod zanatske djelatnosti, intenzitet maksimalne podrške iznosi do 70% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu do 7.000,00 €. Ova pomoć se dodjeljuje kao pomoć male vrijednosti (de minimis pomoći) u skladu sa Uredbom Komisije EU br. 1407/2013 od 18. decembra 2013. godine. Uslov je da u posljednjih šest mjeseci do dana objavljivanja Javnog poziva nije bilo promjena u strukturi vlasništva.

Primjer 1:

Nabavka opreme koja je u funkciji obavljanja proizvodne/uslužne djelatnosti:

- Ukupna cijena nabavljene opreme iznosi 12.000 € + PDV 21% = 14,250 €;
- Opravdani prihvatljiv trošak iznosi 12.000 €;
- Odobreni iznos sufinansiranja je do 50%, odnosno u maksimalnom dozvoljenom iznosu od 6.000 €;
- PDV se ne smatra opravdanim troškom.

4. PROCEDURA SPROVOĐENJA

4.1. Raspisivanje Javnog poziva

Javni poziv za privredne subjekte, korisnike državne pomoći, će raspisati u skladu sa procedurom datom u Poglavlju 7. Procedura sprovođenja programa, i 7.1. Raspisivanje javnog poziva.

4.2. Opravdani troškovi u okviru podržanih aktivnosti su:

- ulaganja u osnovna sredstava – opremu direktno povezanu sa proizvodnjom odnosno pružanjem usluga (nova ili polovnu ne stariju od 3 godine) i dijelom nematerijalnu imovinu – softver;
- nabavka računarske opreme, štampača, skenera, i druge kancelarijske opreme, kao i opreme u funkciji razvoja kreativnih industrija;
- operativni troškovi direktno u vezi sa instaliranjem novo nabavljenih uređaja i opreme povezanih sa proizvodnjom odnosno pružanjem usluga, obuka radnika za korišćenje opreme, troškovi sertifikacije i testiranja opreme;
- kupovina domena i zakup hostinga (ukoliko se kupuju prvi put), izrada veb sajta preduzeća

4.3. Potrebna dokumentacija

Potrebna dokumentacija za učešće u programskoj liniji koju je podnosilac prijave u obavezi da dostavi navedena je u Poglavlju **7.4. Podnošenje prijava i potrebna dokumentacija** uz poštovanje napomena u vezi sa dokumentacijom datim u navedenom poglavlju.

4.4. Razmatranje i odobravanje prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja će razmatrati podnesene prijave u skladu sa procedurom datom u okviru **Poglavlja 7.5. Razmatranje podnesenih prijava.**

4.5. Praćenje sprovođenja programske linije

Donošenje odluka, implementacija i praćenje realizacije programa i namjenskog korišćenja sredstava, izvještavanje o efektima korišćenja sredstava finansijske podrške, sprovodiće se u skladu sa procedurom i monitoringom datim u okviru **Poglavlja 8. Praćenje sprovođenja programa**, za period od tri godine od dana odobrenje bespovratnih sredstava.

5. PODNOŠENJE PRIJAVA

Sve informacije kao i stručna pomoć mogu se dobiti u prostorijama Ministarstva ekonomskog razvoja, Rimski trg 46, radnim danima u periodu od 10-13h, i putem e-maila ana.sebek@mek.gov.me i ivana.popovic@mek.gov.me.

PROGRAMSKA LINIJA ZA UVOĐENJE MEĐUNARODNIH STANDARDARDA

Uvod

Preduzeća koja posluju na domaćem tržištu treba da teže ka jačanju tržišne pozicije i da svoje poslovanje usmjere ka međunarodnom tržištu. Izlaskom na međunarodno tržište, preduzeća posebnu pažnju moraju posvetiti kvalitetu, kao ključnom faktoru savremenog poslovanja. Nezavidan položaj domaćih preduzeća na međunarodnom tržištu nameće potrebu za promjenom dosadašnjeg načina razmišljanja i definisanjem faktora unapređenja poslovanja. Kao ključni faktor unapređenja poslovanja i konkurentnosti, domaća preduzeća ističu kvalitet. Preduzeća uviđaju prednosti i koristi od implementacije standarda u poslovanje. U prilog toj činjenici ide i porast broja sertifikovanih preduzeća prethodnih godina u Crnoj Gori.

Akreditacija je način za uspostavljanje povjerenja na tržištu proizvoda i usluga, jer predstavlja nezavisnu i nepristrasnu ocjenu kompetentnosti tijela za ocjenu usaglašenosti. Dokazivanje usaglašenosti proizvoda, procesa i usluga sa zahtjevima propisa, standarda i ugovornih tehničkih specifikacija je osnov i pretpostavka za ostvarivanje konkurentnosti na tržištu. U tom procesu je od izuzetnog značaja da se koriste usluge kompetentnih i tehnički osposobljenih laboratorija, kontrolnih organizacija i sertifikacionih tijela.

Sertifikacija predstavlja postupak kojim se utvrđuje da proizvod, usluga, organizacija ili pojedinac ispunjavaju zahtjeve relevantnog standarda. Standardizacija treba da stvori pretpostavke za racionalno korišćenje poslovnih resursa - znanja, ljudi, kapitala, sirovina, energije. Standardizacija upravo doprinosi postizanju optimizacije upravljanja resursima poslovanja, a samim tim predstavlja značajan instrument organizacije poslovanja.

1. CILJ

Cilj Programске linije za uvođenje međunarodnih standarda je **da obezbijedi podršku preduzetnicima, mikro, malim i srednjim preduzećima** naročito iz manje razvijenih jedinica lokalne samouprave, prije svega iz sjevernog regiona, da u što većoj mjeri povećaju svoju konkurentnost, prvenstveno **kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda koji se odnose na proizvode/usluge i podršku za dobijanje akreditacije za ocjenjivanje usaglašenosti.**

Specifični ciljevi:

- Povećanje konkurentnosti privrednih subjekata i njihovih proizvoda/usluga na domaćem i međunarodnom tržištu;
- Usaglašavanje proizvoda/usluga sa međunarodnim standardima;
- Povećanje izvoza;
- Smanjivanje regionalnih razlika;
- Razvoj konsultantskih usluga.

2. PREDMET

Kroz Programsku liniju za uvođenje međunarodnih standarda podrška je namijenjena za sufinansiranje troškova sljedećih aktivnosti:

- Komponenta I – **Akreditacija tijela za ocjenjivanje usaglašenosti;**
- Komponenta II - **Implementacija, sertifikacija i resertifikacija međunarodnih standarda**

2.1. Komponenta I - Akreditacija tijela za ocjenjivanje usaglašenosti

U okviru prve komponente programske linije, **podrška se odnosi na refundaciju opravdanih troškova akreditacije onih pravnih lica koja su akreditovana za ocjenu usaglašenosti ili pravnih entiteta čiji je dio tijelo za ocjenu usaglašenosti, koja su akreditovana za ocjenu usaglašenosti u skladu sa jednim od navedenih standarda** MEST EN ISO/IEC 17020, MEST EN ISO/IEC 17025, MEST EN ISO/IEC 17029, MEST EN ISO/IEC 17021-1, MEST EN ISO/IEC 17024, MEST EN ISO/IEC 17043, MEST EN ISO 15189.

Troškovi aktivnosti akreditacije za tijela za ocjenu usaglašenosti su predmet refundacije jedino ukoliko je pravnom entitetu dodjeljen sertifikat o akreditaciji od strane Akreditacionog tijela Crne Gore nakon početne akreditacije ili je tijelo za ocjenu usaglašenosti realizovalo postupak redovnog ocjenjivanja u roku trajanja dodjeljenog Sertifikata o akreditaciji.

Tijelo za ocjenjivanje usaglašenosti je pravno lice koje sprovodi ocjenjivanje usaglašenosti, uključujući kalibraciju/ etaloniranje, ispitivanje, sertifikaciju i kontrolisanje (laboratorije za ispitivanje, medicinske laboratorije, laboratorije za etaloniranje, medicinske laboratorije, sertifikaciona tijela za proizvode, sertifikaciona tijela za sisteme menadžmenta, sertifikaciona tijela za osoblje, kontrolna tijela). **Akreditovati se mogu:**

- **Laboratorije za ispitivanje** - ispitivanje životnih namirnica, parametara životne sredine, električnih uređaja, opreme pod pritiskom, hemijskih proizvoda, metala i proizvoda od metala, građevinskih materijala i dr.;
- **Medicinske laboratorije** – biohemijska ispitivanja, mikrobiološka, hematološka ispitivanja, i sl.;
- **Laboratorije za etaloniranje** - etaloniranje mjerne i ispitne opreme;
- **Sertifikaciona tijela** - usluge sertifikacije proizvoda, procesa i usluga u skladu sa propisima i prema razvijenim sertifikacionim šemama; sistema menadžmenta (sistem upravljanja kvalitetom, životnom sredinom, bezbjednošću hrane i dr.) i stručnih lica (ocjenjivači sistema menadžmenta kvaliteta i upravljanja životnom sredinom, zavarivači, lica koja obavljaju ispitivanje bez razaranja i dr.);
- **Kontrolna tijela** – kontrolisanje liftova i dizalica, opreme pod pritiskom, elektro-opreme i instalacija, kvaliteta nameštaja, kontrolisanje u oblasti motornih vozila i drugim područjima.

2.2. Komponenta II- Implementacija, sertifikacija, resertifikacija međunarodnih standarda

Druga komponenta programske linije odnosi se na refundaciju **iznosa opravdanih troškova za implementaciju standarda, sertifikaciju i resertifikaciju.**

Podrška se odnosi na implementaciju sljedećih standarda i srodnih dokumenata:

- MEST EN ISO 9001:2016, Sistemi menadžmenta kvalitetom – Zahtjevi ISO 9001:2015, Quality management systems – Requirements
- MEST ISO 45001:2018, Sistemi menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbjednošću na radu - Zahtjevi sa uputstvom za upotrebu (*OHSAS 18001:2010 je povučen i zamijenjen sa MEST ISO 45001:2018); ISO 45001:2018, Occupational health and safety management systems - Requirements with guidance for use
- MEST EN ISO 14001:2016, Sistemi menadžmenta životnom sredinom - Zahtjevi sa uputstvom za korišćenje ISO 14001:2015, Environmental management systems - Requirements with guidance for use
- MEST EN ISO 50001:2018, Sistemi upravljanja energijom - Zahtjevi sa uputstvom za upotrebu ISO 50001:2018, Energy management systems - Requirements with guidance for use

- MEST EN ISO/IEC 27001:2019, Informaciona tehnologija - Bezbjednosne tehnike - Sistemi za upravljanje bezbjednošću informacija - Zahtjevi ISO/IEC 27001:2013, Information technology - Security techniques - Information security management systems – Requirements

Takođe, podrška se odnosi i na druge standarde koji zahtijevaju procedure provjere i sertifikacije od akreditovanog sertifikacionog tijela.

Za aktivnosti implementacije preduzeće angažuje pružaoce usluga koji su zaduženi za sprovođenje predloženog projekta. U slučaju sertifikacije i resertifikacije postojećeg sistema angažuje se akreditovano sertifikaciono tijelo koji svoj obim akreditacije dokazuje Dodatkom Sertifikata o akreditaciji izdatom od strane Akreditacionog tijela Crne Gore. Pružaoци usluge ne mogu biti fizička lica, već samo pravna lica i registrovani preduzetnici.

Privredni subjekt može, izuzetno, da angažuje stranog pružaoца usluge koji nema predstavništvo u Crnoj Gori, ukoliko na teritoriji Crne Gore ne postoji pružalac usluge koji može realizovati predmetnu aktivnost. U tom slučaju podnosilac prijave prilaže izjavu (Obrazac 4). Ostali uslovi koje treba da zadovolji pružalac usluga su isti.

Napomene:

- Šifra preduzeća evidentirana u Centralnom registru privrednih subjekata mora se podudarati sa zahtijevanom oblašću sertifikacije prema EA kodu za koji pružalac usluge (akreditovano sertifikaciono tijelo) ima dodijeljen obim akreditacije što se dokazuje dostavljanjem Dodatka Sertifikatu o akreditaciji.

Primjer:

Preduzeće aplicira za sertifikaciju ISO 9001:2016 za djelatnost 1621 – proizvodnja furnira i ploča od drveta, a u CRPS kao pretežna djelatnost je registrovana u okviru šifre 46.40 – trgovina na veliko predmetima za domaćinstvo. Ovakav zahtjev će se odbiti jer se djelatnost trgovine ne podržava a istovremeno obim sertifikacije ne podudara sa pretežnom djelatnošću preduzeća.

- Programskom linijom se ne refundiraju sredstva za implementaciju standarda koji u sebi ne sadrže zahtjeve za sertifikaciju već daju samo uputstva ili smjernice za korišćenje tih standarda u poslovnim sistemima tj. organizacijama.
- Programskom linijom se ne refundiraju sredstva za implementaciju/sertifikaciju/resertifikaciju standarda koji se odnose na bezbjednost hrana.

3. FINANSIJSKI OKVIR

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za uvođenje međunarodnih standarda iznosi 250,000.00 €.

Intenzitet podrške:

Princip je da preduzeće finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova u visini do 70% za mikro i mala preduzeća odnosno do 60% za srednja preduzeća, iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 4,000.00 € bez PDV-a.

Ukoliko u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, intenzitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu do 5,000.00€.

Sredstva će se dodjeljivati putem otvorenog postupka dodjele bespovratnih sredstava kroz otvoreni Javni poziv, odnosno do utroška raspoloživih sredstava za programsku liniju.

4. PROCEDURA SPROVOĐENJA

Ministarstvo ekonomskog razvoja raspisuje Javni poziv za učeće u Programskoj liniji za uvođenje međunarodnih standarda koji sadrži osnovne informacije, uslove za podnošenje prijave, mjesto podnošenje prijave i ostale relevantne informacije.

4.1. Raspisivanje Javnog poziva

Javni poziv za privredne subjekte, korisnike državne pomoći, će raspisati u skladu sa procedurom datom u Poglavlju 7. **Procedura sprovođenja programa i 7.1. Raspisivanje javnog poziva.**

4.2. Potrebna dokumentacija

Potrebna dokumentacija za učešće u programskoj liniji koju je podnosilac prijave u obavezi da dostavi navedena je u Poglavlju 7.4. **Podnošenje prijava i potrebna dokumentacija**, uz poštovanje napomena u vezi sa dokumentacijom datim u navedenom poglavlju.

4.3. Razmatranje i odobravanje prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja će razmatrati podnesene prijave u skladu sa procedurom datom u okviru **Poglavlja 7.5. Razmatranje podnesenih prijava.**

4.4. Praćenje sprovođenja programske linije

Donošenje odluka, implementacija i praćenje realizacije programa i namjenskog korišćenja sredstava, izvještavanje o efektima korišćenja sredstava finansijske podrške, sprovodiće se u skladu sa procedurom i monitoringom datim u okviru **Poglavlja 8. Praćenje sprovođenja programa**, za period od tri godine od dana odobrenje bespovratnih sredstava.

4.5. PODNOŠENJE PRIJAVA

Sve informacije kao i stručna pomoć mogu se dobiti u prostorijama Ministarstva ekonomskog razvoja, Rimski trg 46, radnim danima u periodu od 10-13h, i putem e-maila ivana.zecevic@mek.gov.me i/ili jelena.obradovic@mek.gov.me

PROGRAMSKA LINIJA ZA PODRŠKU DIGITALIZACIJI

Uvod

Jedan od ključnih prioriteta u razvoju preduzetništva i podizanja konkurentnosti MSP u Crnoj Gori predstavlja potreba za digitalnom transformacijom biznisa. Digitalizacija podrazumijeva korišćenje modernih tehnologija kako bi se postojeći biznis transformisao i prilagodio zahtjevima tržišta, okrenut potrebama korisnika. Napredne tehnologije za poslovanje su danas dostupne, posebno kroz korišćenje i dijeljenje IT resursa, odnosno distribuciju modernih poslovnih alata, preduzećima bilo koje veličine, uključujući posebno MMSP sektor, imajući u vidu njihovu fleksibilnost i brzinu reagovanja na promjene, kojima se mogu postići komercijalne prednosti na tržištu. Poslovanje elektronskim putem stvara mogućnosti za kreiranje novih biznis modela, koji utiču na jačanje konkurentnosti na nivou preduzeća i na nacionalnom nivou. Zakonska regulativa koja definiše i/ili obrađuje proces elektronske trgovine u Crnoj Gori je u skladu sa normativnom praksom i u drugim zemljama, posebno članicama Evropske Unije.

Podsticanje MMSP da primijene u znatnoj većoj mjeri proces digitalizacije u svom poslovanju predstavlja zahtjev u kome je potrebno obezbijediti okvirne uslove u kojima MMSP mogu uvesti nove tehnologije, ali i da podstiču podizanje nivoa znanja vlasnika i menadžera MMSP da prepoznaju trendove digitalizacije i ulože u obrazovanje i osposobljavanje kadrova za nova radna mjesta i zanimanja.

Podsjećamo da su Strategijom razvoja MMSP utvrđene mjere čija realizacija treba da doprinese ostvarivanju operativnog cilja: Promocija i obezbjeđenje savjetodavne podrške za unapređenje biznisa primjenom digitalizacije, čemu realizacija ove programske linije direktno doprinosi.

1. CILJ

Cilj Programske linije za podršku digitalizaciji je podizanje nivoa automatizacije poslovnih procesa i nivoa znanja upravljačkih i operativnih struktura kod MMSP.

Specifični ciljevi:

- Povećan broj MMSP koji su automatizovali poslovne procese;
- Povećan izvoz crnogorskih MMSP zahvaljujući digitalnom poslovanju.

2. PREDMET

Kroz Programsku liniju za podršku digitalizaciji podrška je namijenjena za sufinansiranje troškova izrade **personalizovanog rješenja za digitalizaciju** organizacionih i poslovnih procesa preduzeća;

Za odabrane aktivnost preduzeće angažuje stručnog konsultanta koji je zadužen za sprovođenje odobrene projektne aktivnosti. Pružaoci usluge ne mogu biti fizička lica, već samo pravna lica i registrovani preduzetnici.

3. FINANSIJSKI OKVIR

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za podršku digitalizaciji iznosi 400,000.00€.

Intenzitet podrške:

Princip je da preduzeće finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnesene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova u visini do 50% iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 6.000,00 € bez PDV-a.

Ukoliko u osnivačkoj strukturi preduzeća u vlasništvu od minimum 50%, učestvuju osobe ženskog pola i/ili osobe koje imaju do 35 godina starosti, intezitet maksimalne podrške iznosi do 80% opravdanih troškova bez PDV-a, odnosno u maksimalnom iznosu do 7.500,00 € bez PDV. Ova pomoć se dodjeljuje kao pomoć male vrijednosti (de minimis pomoći) u skladu sa Uredbom Komisije EU br. 1407/2013 od 18. dec. 2013. godine. Uslov je da u poslednjih šest mjeseci do dana objavljivanja Javnog poziva nije bilo promjena u strukturi vlasništva.

Primjer:

Angažovanje spoljnjeg konsultanta za digitalizaciju organizacionih procesa preduzeća:

- **Ukupna cijena konsultantske usluge** za aktivnost iznosi 12,000 € + PDV 21% = **14,520 €**;
- **Opravdani prihvatljiv trošak** iznosi **12,000 €**;
- **Odobreni iznos sufinansiranja do 50%** u iznosu do **6,000 €**.;
- **PDV se ne smatra opravdanim troškom.**

4. PROCEDURA SPROVOĐENJA

4.1. Raspisivanje Javnog poziva

Javni poziv za privredne subjekte, korisnike državne pomoći, će raspisati u skladu sa procedurom datom u Poglavlju 7. **Procedura sprovođenja programa**, i **7.1. Raspisivanje javnog poziva**.

4.2. Potrebna dokumentacija

Potrebna dokumentacija za učešće u programskoj liniji koju je podnosilac prijave u obavezi da dostavi navedena je u Poglavlju **7.4. Podnošenje prijava i potrebna dokumentacija**, uz poštovanje napomena u vezi sa dokumentacijom datim u navedenom poglavlju.

4.3. Razmatranje i odobravanje prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja će razmatrati podnesene prijave u skladu sa procedurom datom u okviru **Poglavlja 7.5. Razmatranje podnesenih prijava**.

4.4. Praćenje sprovođenja programske linije

Donošenje odluka, implementacija i praćenje realizacije programa i namjenskog korišćenja sredstava, izvještavanje o efektima korišćenja sredstava finansijske podrške, sprovodiće se u skladu sa procedurom i monitoringom datim u okviru **Poglavlja 8. Praćenje sprovođenja programa**, za period od tri godine od dana odobrenje bespovratnih sredstava.

4.5. PODNOŠENJE PRIJAVA

Sve informacije kao i stručna pomoć mogu se dobiti u prostorijama Ministarstva ekonomskog razvoja, Rimski trg 46, radnim danima u periodu od 10-13h, i putem e-maila marko.backovic@mek.gov.me

PROGRAMSKA LINIJA ZA PODSTICAJ CIRKULARNE EKONOMIJE

Uvod

Cirkularna ekonomija mijenja poslovne modele, navike i način razmišljanja, kako proizvođača tako i potrošača, jer se novim eko dizajnom proizvoda produžava njegov životni vijek kroz opravku, prepravku i reciklažu. Svi procesi se odvijaju uz upotrebu obnovljivih izvora energije.

Reciklaža i tretiranje otpada predstavljaju prvi veliki korak u promjeni načina razmišljanja privrednika i cjelokupne orijentacije društva. Linearna ekonomija dobila je svoj suparnički koncept u kojem se, umjesto kretanja materije i energije u jednom smjeru, zastupa kružno kretanje energije i materije. Takav koncept je poznat pod nazivom cirkularna ekonomija (CE), koji je prihvatila i Crna Gora. Cirkularna ekonomija podrazumijeva kruženje materijala i njegovu ponovnu upotrebu, čime se istovremeno koristi i drastično manje energije i vode.

Cirkularna ekonomija nudi novi model „proizvod – otpad – proizvod“. Teži se što većoj ponovnoj upotrebi materijala iz proizvoda koji su završili svoj „životni ciklus“ i što manjem korišćenju novih resursa. Proizvodi su tako dizajnirani da mogu lako da se ponovo upotrijebe, rastave, poprave ili recikliraju. Pri tome se u proizvodnji koriste obnovljivi izvori energije. Crna Gora modelom cirkularne ekonomije dobija šansu za razvoj, a njeni građani ekološku bezbjednost, „zelena“ radna mjesta, novi kvalitet vode i vazduha, zdravu hranu i novi kvalitet života.

1. CILJ

Cilj Programske linije za podsticaj cirkularne ekonomije je podrška preduzetnicima, malim i srednjim preduzećima u prečišćavanju otpadnih voda. Danas, problem tretmana otpadnih voda se različito razmatra u razvijenim i zemljama u razvoju. Osnovni stavovi industrijskih zemalja su ponovno korišćenje otpadnih voda i izrada strogih zakona i standarda za odlaganje otpada u životnu sredinu uključujući i prerađenu otpadnu vodu. U EU, u pitanju su sljedeći standardi: 91/271/EEC, 98/83/EC i 2000/60/EC regulative vezane za menadžment otpadnih voda i upotrebu vodnih potencijala.

Stoga, Programska linija ima za cilj uvođenje i korišćenje savremenih bioloških procesa u prečišćavanju otpadnih voda u Crnoj Gori. Primjena bioloških procesa Euro - USBF (Upflow Sludge Blanket Filtration) za tretman otpadnih voda je u fokusu programa. Program je zasnovan na konceptu tretmana otpadnih voda korišćenjem bioreaktora koji integriše denitrifikaciju, nitrifikaciju i odvajanje u jednom rezervoaru.

Implementacija mjera podrške predviđene ovom linijom u punom kapacitetu, u srednjem roku treba da doprinese povećanju učešća reciklirane vode u proizvodnim procesima i povećanje kvaliteta vode u prirodnim vodotokovima.

Specifični ciljevi:

- Uvođenje sistema biološkog tretmana otpadnih voda,
- Povećan kvaliteta vode,
- Povećane količine reciklirane vode u industriji.

2. PREDMET

Kroz Programsku liniju za podsticaj cirkularne ekonomije pruža se podrška preduzetnicima, malim i srednjim preduzećima u prečišćavanju otpadnih voda. Podrška je namijenjena za sufinansiranje troškova sljedećih aktivnosti:

2.1. Opravdani troškovi

- Komponenta I – **Tretman otpadnih voda u industriji namijenjen preduzetnicima i mikro preduzećima:**
  - sufinansiranje nabavke sistema za tretman otpadnih voda iz individualnih izvora, koji nemaju pristup centralnom sistemu kanalizacije;
  - potpuna zamjena zastarelih septičke jama i podizanje stepena efikasnosti i smanjenja operativnih troškova;
  - sufinansiranje primjene bioreaktora koji integriše procese denitrifikacije, nitrifikacije i odvajanje tečne i čvrste faze u jednom rezervoaru, a zasniva se na principu niske opterećenosti sa aerobnom stabilizacijom aktivnog mulja; i
  - sufinansiranje tretman otpadnih voda u skladu sa EN 12566-3 normom i operativnim procedurama koje su prate efikasnost prečišćavanja u rasponu od 90-97%.
- Komponenta II – **Tretman otpadnih voda u industriji namijenjen malim i srednjim preduzećima i hotelima:**
  - Sufinansiranje nabavke modularnih postrojenja za tretman otpadnih industrijskih voda malih i srednjih preduzeća i hotela;
  - Sufinansiranje primjene odvajanje prečišćene vode iz mulja biološkim filterom koji formira cebe aktivnog mulja;
  - Realizacija prečišćavanja otpadnih voda, u skladu sa EN 12566-3, u rasponu od 90 do 98%, (visoke efikasnost 90-95% za BPK5 – reprezentativni indeks potrošnje kiseonika, HPK – hemijska potrošnja kiseonika 80-90%) sa ciljem ponovne upotrebe u proizvodnom procesu;
  - Sufinansiranje sistema za tretiranje svih vrsta biološki zagađenih otpadnih voda.

3. FINANSIJSKI OKVIR

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za podsticaj cirkularne ekonomije je podrška preduzetnicima, malim i srednjim preduzećima u prečišćavanju otpadnih voda iznosi 200,000.00€.

Intenzitet podrške:

Princip je da preduzeće finansira 100% svih troškova do završetka aktivnosti za koju konkuriše, a onda mu se nakon podnešene dokumentacije koja dokazuje utrošak sredstva ugovorene aktivnosti, od strane Ministarstva ekonomskog razvoja odobrava refundacija dijela troškova u **visini do 70% za preduzetnike, mikro i mala preduzeća, odnosno do 60% za srednja preduzeća, iznosa opravdanih troškova bez PDV-a, a u maksimalnom iznosu do 10.000,00 € bez PDV-a.**

4. PROCEDURA SPROVOĐENJA

4.1. Raspisivanje Javnog poziva

Javni poziv za privredne subjekte, korisnike državne pomoći, će raspisati u skladu sa procedurom datom u Poglavlju 7. **Procedura sprovođenja programa, i 7.1. Raspisivanje javnog poziva.**

4.2. Potrebna dokumentacija

Potrebna dokumentacija za učešće u programskoj liniji koju je podnosilac prijave u obavezi da dostavi navedena je u Poglavlju 7.4. **Podnošenje prijave i potrebna dokumentacija,** uz poštovanje napomena u vezi sa dokumentacijom datim u navedenom poglavlju.

4.3. Razmatranje i odobravanje prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja će razmatrati podnesene prijave u skladu sa procedurom datom u okviru **Poglavlja 7.5. Razmatranje podnesenih prijava.**

4.4. Praćenje sprovođenja programske linije

Donošenje odluka, implementacija i praćenje realizacije programa i namjenskog korišćenja sredstava, izvještavanje o efektima korišćenja sredstava finansijske podrške, sprovodiće se u skladu sa procedurom i monitoringom datim u okviru **Poglavlja 8. Praćenje sprovođenja programa**, za period od tri godine od dana odobrenje bespovratnih sredstava.

4.5. PODNOŠENJE PRIJAVA

Sve informacije kao i stručna pomoć mogu se dobiti u prostorijama Ministarstva ekonomskog razvoja, Rimski trg 46, radnim danima u periodu od 10-13h, i putem e-maila anja.varajic@mek.gov.me

PROGRAMSKA LINIJA ZA PRUŽANJE MENTORING USLUGA

Uvod

Mentoring je sveobuhvatan i relativno dug proces podrške preduzećima (privrednim društvima) i preduzetnicima sa ciljem podržavanja nesmetanog razvoja i smanjenja broja neuspješnih preduzeća i preduzetnika. Mentoring predstavlja zajednički rad mentora i preduzeća/preduzetnika u cilju prevazilaženja trenutne situacije i nalaženja najpovoljnijih rješenja za buduće poslovanje. Sam proces predstavlja određeni broj sati koji stručno lice-mentor sprovodi u direktnom kontaktu/radu sa vlasnikom preduzeća/preduzetnikom. 18

Mentoring čini skup sljedećih usluga:

- Dijagnostifikovanje - analiza trenutne situacije u preduzeću, odnosno kod preduzetnika;
- Pomoć u pripremi razvojnih aktivnosti/planova i njihovoj implementaciji, kako bi se dostigli što bolji poslovni rezultati;
- Savjetovanje i koordinacija aktivnosti usmjerenih na pristupanje fondovima, vladinim programima podrške razvoju biznisa, novim tehnologijama, konsultantskim uslugama, itd.;
- Pomoć u pronalaženju poslovnih partnera i uspostavljanju poslovne saradnje.

1. CILJ

Cilj Programske linije za pružanje mentoring usluga je **besplatna nefinansijska podrška** za mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnike koji se bave proizvodnjom ili pružanjem usluga. Metodologija usluge mentoringa jasno definiše sve korake i aktivnosti u realizaciji mentoringa (upravljanje šemom, rad na terenu, broj posjeta, aktivnosti u okviru svake posjete, vrijeme predviđeno za pripremu plana i izvještavanje) i to kroz vodiče: Vodič za mentoring za početnike i Vodič za mentoring zrelih preduzeća.

2. PREDMET

Proces mentoringa se odvija po uspostavljenoj mentoring šemi, razvijenoj u saradnji sa Japanskom agencijom za međunarodnu saradnju (JICA). Metodologija određuje korake u procesu u okviru kojeg stručno lice-mentor sprovodi u direktnom kontaktu i radu sa osnivačem i /ili odgovornim licem privrednog subjekta određeni broj sati, 25 za novoosnovana preduzeća i 50 za postojeća, i to u prostorijama korisnika (ne manje od 70% od ukupnog broja predviđenih sati). Osnivač i/ili odgovorno lice privrednog subjekta i mentor zajedno proučavaju aktuelno poslovanje, analiziraju trenutnu situaciju, dijagnostifikuju razloge trenutnih problema ili smetnji za dalji razvoj, sagledavaju potencijale za rast, te na osnovu konstatovanog stanja mentor i korisnik mentoring usluge pripremaju plan razvoja.

3. FINANSIJSKI OKVIR

Ukupan budžet za realizaciju Programske linije za pružanje mentoring usluga u 2021. godini iznosi 35,000.00 €.

Mentoring usluga je besplatna za krajnje korisnike - mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnike, dok se mentori isplaćuju za pruženu mentoring uslugu.

¹⁸ Programska linija se sprovodi na osnovu Sporazuma o saradnji sa Japanskom agencijom za međunarodnu saradnju (JICA) na realizaciji projekta „Uspostavljanje i promocija mentoring sistema za mala i srednja preduzeća na Zapadnom i na osnovu diplomatskih nota razmijenjenih 18. aprila i 9. septembra 2016. godine između Vlade Crne Gore i Vlade Japana.

4. OBAVEZE MENTORA

Mentor je kvalifikovana osoba koja posjeduje sertifikat da je uspješno završila mentoring treninge organizovane od strane sertifikovanih mentora Razvojne agencije Srbije i JICA konsultanata iz oblasti dijagnostifikovanja preduzeća, finansijskog menadžmenta, marketinga, izrade biznis plana, proizvodnog menadžmenta, poslovne komunikacije i razvoja ljudskih resursa.

Mentor mora da zadovolji sljedeća tri uslova:

- Razumijevanje cilja koji mentor treba da postigne;
- Razumijevanje procesa za ostvarenje cilja;
- Posjedovanje vještina neophodnih za svaki korak u procesu sprovođenja, koji je definisan postojećom mentoring šemom, i usklađen sa priručnikom za pružanje mentoring usluga.

U skladu sa potpisanim **Sporazumom o saradnji između Ministarstva ekonomije i Japanske agencije za međunarodnu saradnju (JICA)**, a u cilju jačanja kapaciteta postojećih biznis centara i jedinica lokalne samouprave u pogledu pružanja nefinansijske podrške mikro, malim, srednjim preduzećima i preduzetnicima, definisano je da mentori mogu da budu zaposleni u biznis centrima/ jedinicama lokalne samouprave koje se bave razvojem preduzetništva.

Biznis centri i jedinice lokalne samouprave, u obavezi su da:

- vrše promociju programske linije, kao i Javnog poziva nakon njegovog objavljivanja na teritoriji opštine koju pokrivaju;
- bez odlaganja pružaju neophodne informacije potencijalnim korisnicima mentoringa u vezi sa učešćem na Javnom pozivu, kao i informacije u vezi sa predviđenim mentoring uslugama/aktivnostima koje će biti pružene odabranim korisnicima;
- na zahtjev Ministarstva ekonomskog razvoja dostave informacije u vezi sa daljim radom korisnika mentoringa, a na osnovu praćenja rada pomenutih privrednih subjekata (tzv. „follow-up“ aktivnosti).
- Dostavljaju finalne izvještaje o sprovedenoj mentoring usluzi.

Na osnovu ovog koncepta, Ministarstvo ekonomskog razvoja je u saradnji sa Japanskom agencijom za međunarodnu saradnju (JICA) izradilo program obuke i sistem kvalifikacija za mentore, i vrši sertifikaciju mentora koji su pohađali program obuke i položili završne ispite. Zvanje mentora može steći lice koje ispunjava osnovne uslove koji su definisani Projektom, a koji se odnose na to da imaju:

- više od 25 godina starosti;
- univerzitetsko obrazovanje;
- najmanje 3 godine radnog iskustva u oblasti podrške razvoju malih i srednjih preduzeća.

Osim osnovnih uslova koje je neophodno da ispunjava, budući mentor je u obavezi da uspješno završi ciklus mentoring obuka, organizovanih od strane Ministarstva ekonomije i Japanske agencije za međunarodnu saradnju (JICA).

5. IZBOR MENTORA

Komisija sastavljena od predstavnika Ministarstva ekonomskog razvoja vršiće izbor mentora na osnovu stručnih kvalifikacija koje isti mora posjedovati, datih kriterijuma za ocjenu mentora i mentoring procesa, profila kompanije i njenih očekivanja od mentoring procesa. Komisija zadržava pravo na izbor mentora koji će biti angažovan za pružanje usluga mentoringa. Jedan

mentor može biti pružalac mentoring usluga za najviše 3 korisnika, u zavisnosti od gore navedenih kriterijuma.

Svakom izabranom korisniku dodjeljuje se jedan ili više mentora, u zavisnosti od broja prijavljenih preduzeća, lokalnih samouprava iz kojih preduzeća dolaze kao i profila i razvojnih performansi samog preduzeća¹⁹.

Svakom izabranom mentoru shodno broju preduzeća - korisnika mentoring usluga, dodjeljuje se određeni broj sati. Broj sati za novoosnovana preduzeća ne može biti manji od 25, shodno kriterijumima Javnog poziva, kao i 50 sati za postojeća preduzeća.

6. OCJENA SPROVEDENIH MENTORING USLUGA

6.1. Ocjena dostavljenog izvještaja

Komisija ocjenjuje rad mentora. Ocjena se temelji na osnovu:

- ocjene dostavljenog finalnog izvještaja mentora, u kojem se vrednuje njegova uspješnost u sprovedenom mentoring procesu;
- sprovedene evaluacije korisnika mentoring usluga;
- izbora najboljeg mentora godine.

Finalni izvještaj mora sadržati **tehnike i alate**, koji su sadržani u **Uputstvu za opšte razumijevanje mentorstva**.

Elementi vrednovanja izvještaja su:

- Metodička kreativnost u radu, odnosno pronalaženje postupaka za optimalno postizanje ciljeva;
- Primjenjivanje tehnika i alata u radu sa korisnikom;
- Postignuti rezultati/ prijedlozi mjera za unaprjeđenje poslovanja.
- Mentor je u obavezi da Komisiji dostavi Izvještaj o realizovanim mentoring uslugama, **u roku od 30 dana** nakon završetka mentoring procesa. Komisija sagledava i ocjenjuje dostavljeni Izvještaj. Mentor koji je dva puta ocijenjen negativno, ne može više obavljati mentoring proces.

Evaluacija korisnika mentoring usluga se sprovodi na osnovu evaluacije/upitnika koji se dostavljaju korisnicima mentoring usluga. Upitnik je sastavni dio Uputstva za opšte razumijevanje mentorstva. Nakon završetka mentoring procesa potrebno je da korisnik dostavi popunjeni upitnik Ministarstvu ekonomskog razvoja u cilju evaluacije usluge mentoringa koju je pružio mentor, kao i unapređenja usluge mentoringa.

Ukoliko korisnik mentoring usluge u navedenom roku ne dostavi neophodnu validnu dokaznu dokumentaciju i priloge koji su predviđeni programskom linijom i Javnim pozivom, gubi pravo da bude korisnik mentoring usluge.

6.2. Isplata mentora

Prije početka sprovođenja mentoring usluge, mentori potpisuju Ugovor o pružanju mentoring usluge sa Ministarstvom ekonomskog razvoja kojim se definišu međusobna prava i obaveze između dvije ugovorne strane. Takođe, Ugovorom se definišu i rokovi do kada mentor mora da završi ugovorenu obavezu-pružanje mentoring usluge, kao i do kada da dostavi finalni izvještaj o završetku iste.

---

¹⁹ Definisano Uputstvom za pružanje mentoring usluga

Mentoring usluga je besplatna za korisnike mentoring usluga - mikro, mala, srednja preduzeća i preduzetnike, dok se mentori isplaćuju za pružene mentoring usluge u roku od 30 dana od dana podnošenja finalnog izvještaja o sprovedenim mentoring aktivnostima i dostavljenog evaluacionog formulara od strane korisnika mentoring usluga. Sredstva se isplaćuju po osnovu Ugovora o sprovedenim mentoring uslugama zaključenog između Ministarstva ekonomskog razvoja kao naručioca posla i mentora, kao izvršioca tražene usluge, u skladu sa potpisanim Sporazumom o saradnji sa Japanskom agencijom za međunarodnu saradnju (JICA), u okviru koga su navedeni prava i obaveze jedne i druge strane tokom implementacije projektnih aktivnosti.

7 PROCEDURA SPROVOĐENJA

7.1. Raspisivanje Javnog poziva

Javni poziv za privredne subjekte, korisnike državne pomoći, će raspisati u skladu sa procedurom datom u Poglavlju **7. Procedura sprovođenja programa**, i **7.1. Raspisivanje javnog poziva**.

Zainteresovani kandidati podnose prijave u dvije kategorije:

- Novoosnovani privredni subjekti - koji posluju od 1 - 3 godine od dana objavljivanja Javnog poziva;
- Postojeći privredni subjekti - koji posluju duže od 3 godine od dana objavljivanja Javnog poziva;

7.2. Potrebna dokumentacija

Potrebna dokumentacija za učešće u programskoj liniji koju je podnosilac prijave u obavezi da dostavi navedena je u Poglavlju **7.4. Podnošenje prijava i potrebna dokumentacija**, uz poštovanje napomena u vezi sa dokumentacijom datom u navedenom poglavlju.

7.3. Razmatranje i odobravanje prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja će razmatrati podnesene prijave u skladu sa procedurom datom u okviru **Poglavlja 7.5. Razmatranje podnešenih prijava**.

7.4. Praćenje sprovođenja programske linije

Donošenje odluka, implementacija i praćenje realizacije programa i namjenskog korišćenja sredstava, izvještavanje o efektima korišćenja sredstava finansijske podrške, sprovodiće se u skladu sa procedurom i monitoringom datim u okviru **Poglavlja 8. Praćenje sprovođenja programa**, za period od tri godine od dana odobrenje bespovratnih sredstava.

8. PODNOŠENJE PRIJAVA

Sve informacije kao i stručna pomoć mogu se dobiti u prostorijama Ministarstva ekonomskog razvoja, Rimski trg 46, radnim danima u periodu od 10-13h, i putem e-maila:

andjela.gajevic@mek.gov.me i sanja.varajic@mek.gov.me

PROGRAMSKA LINIJA ZA RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA

Uvod

Preduzetništvo igra ključnu ulogu u ekonomskom razvoju rastućeg globalnog tržišta. Njegova važnost ogleda se u činjenici da preduzetništvo prvenstveno predstavlja novi izvor prihoda, podsticanje ekonomskog razvoja, stvaranje novih proizvoda i razvoj novih tehnologija. Kroz uspješne preduzetničke poduhvate utiče se na poboljšanje životnog standarda, stvaranje niove vrijednosti i otvaranje novih radnih mjesta.

Razvoj preduzetništva, kao i razvoj preduzetničkih znanja i vještina jedan su od prioritarnih pravaca Vladinih razvojnih politika. Motivisanjem pojedinaca, potencijalnih preduzetnika, za otpočinjanje i pokretanje sopstvenog biznisa, razvojem preduzetničke kulture u Crnoj Gori i unapređenjem poslovnog ambijenta za bavljenje preduzetništvom, u značajnoj mjeri će se doprinijeti ubrzanom ekonomskom razvoju i prosperitetu društva u cijelini.

Kroz Programsku liniju za razvoj preduzetništva koju Ministarstvo ekonomskog razvoja realizuje u saradnji sa Investiciono razvojnim fondom Crne Gore A.D. nastoje se ohrabriti mladi, potencijalni preduzetnici i start-up preduzeća koja posluju do godinu dana da krenu u preduzetničke vode, a oni koji su na početku razvoja svog biznisa stimulišu određenim mjerama nefinansijske i finansijske podrške da unaprijede svoje poslovanje.

1 CILJ

Osnovi cilj programske linije je podrška razvoju preduzetništva kroz osnivanje novih i podsticanje daljeg rasta postojećih malih i srednjih preduzeća.

Specifični ciljevi:

- otvaranje novih radnih mjesta kroz podsticanje preduzetništva i započinjanje sopstvenog biznisa;
- animiranje specifičnih ciljnih grupa – mladih ljudi, žena, studenata, lica sa invaliditetom, nezaposlenih lica koja su na evidenciji ZZZCG, itd. da sudbinu »uzmu u svoje ruke« i posvete se biznisu;
- stimulisanje inovativnosti i kreativnosti mladih;
- podsticanje daljeg rasta postojećih MSP.

2. PREDMET

Predmet podrške je pružanje nefinansijske i finansijske podrške za osnivanje novih i unapređenje poslovanja postojećih preduzeća koja posluju **kraće od godinu dana od dana objavljivanja Javnog poziva.**

Nefinansijska podrška obuhvata:

- Organizovanje preduzetničkih ciklusa edukacije na teme koje su relevantne za otpočinjanje i dalje unapređenje biznisa (registracija preduzeća, poresko zakonodavstvo, istraživanje tržišta, kanali prodaje i distribucije, pronalaženje kupaca na lokalnom i međunarodnom tržištu). Takođe, polaznici, postojeći i budući preduzetnici će imati priliku da se upoznaju i sa marketinškim aktivnostima, brendiranjem, korišćenjem socijalnih mreža u cilju poboljšanja rezultata poslovanja.
- Tehničku podršku u vidu pružanja konsultantskih usluga za izradu biznis planova, kandidatima koji su ispunili uslove i kriterijume definisane Javnim pozivom.

Finansijska podrška obuhvata:

Apliciranje za kreditnu podršku kod Investiciono razvojnog fonda Crne Gore A.D. kroz direktno finansiranje, gdje su obezbijeđeni sljedeći uslovi:

- Iznos kredita: do 50.000,00€ (za registrovane preduzetnike do 30.000,00 €)
- Kamatna stopa: 2,5 % na godišnjem nivou uz proporcionalni sistem obračuna
- Rok otplate: do 12 godina (uključujući grace period)
- Grace period: do 4 godine.

Minimalan iznos kredita za koji se može aplicirati je 5.000,00 €.

Posebni uslovi kreditiranja:

Za subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i u opštinama koje su ispod prosječne vrijednosti indeksa razvijenosti u Crnoj Gori kamatna stopa iznosi 2,00 % na godišnjem nivou uz proporcionalan način obračuna kamate.

Napomena:

Da bi kandidati stekli uslov da apliciraju za kreditna sredstva kod IRF-a neophodno je da pohađaju preduzetničke cikluse edukacije organizovane od strane Ministarstva ekonomskog razvoja. Ministarstvo ekonomskog razvoja kroz tehničku podršku priprema propisanu projektnu dokumentaciju i istu dostavlja Investiciono razvojnog fondu na konačno odlučivanje. IRF će na osnovu prijedloga Ministarstva, a u skladu sa svojom poslovnom politikom, donijeti konačnu odluku o odobravanju kreditnih sredstava.

3. FINANSIJSKI OKVIR

Sredstva u iznosu od **15.000.00€** za realizaciju nefinansijske podrške obezbijeđena su kroz budžetska sredstva Ministarstva ekonomskog razvoja.

Sredstva za dobijanje kreditne podrške obezbijeđena su kroz budžet Investiciono razvojnog fonda Crne Gore A.D.

4. OPRAVDANI TROŠKOVI PODRŠKE

Programskom linijom, krediti su namijenjeni za ulaganja u materijalnu imovinu (građevinske objekte, opremu i uređaje, osnovno stado, podizanje dugogodišnjih zasada, sitan inventar i sl.), nematerijalnu imovinu (razvoj proizvoda ili usluga, patenti, licence, koncesije, autorska prava, franšize, i sl.) i obrtna sredstva.

- IRF CG A.D. može finansirati do 75,00% vrijednosti ukupne investicije. **Preostalih 25% ukupne vrijednosti investicije podnosilac zahtjeva za kredit će obezbijediti iz sopstvenih izvora prije započinjanja investicije i odobrenja kreditnog zahtjeva.**

Sopstveno učešće može biti u novcu, objektima, postrojenjima, mašinama i opremi, koja se priznaju ukoliko su u sopstvenom vlasništvu.

Kreditni su namijenjeni za ulaganja u osnovna i obrtna sredstva bez ograničenja.

Fizička lica/preduzeća koja su ispunila uslove Javnog poziva i koja su pohađala preduzetničke cikluse edukacije, a u cilju pružanja tehničke podrške za izradu biznis plana u obavezi su da neophodnu dokumentaciju za izradu istog dostave u roku od 15 dana od posljednjeg dana obuke ili će se smatrati da su odustali od daljeg učešća u programskoj liniji.

Potrebna dokumentacija zavisno od vrste ulaganja:

Za nabavku opreme/sitnog inventara:

- Ponude/predračuni za nabavku opreme sa detaljnom specifikacijom iste.

Za izgradnju/dogradnju/rekonstrukciju poslovnog objekta:

- List nepokretnosti nekretnine gdje se realizuje predmetna investicija ne stariji od 30 dana;
- Građevinska dozvola (ekvivalent shodno zakonu) ili urbanističko-tehnički uslovi uz uslov da je podniet zahtjev za građevinsku dozvolu (ekvivalent shodno zakonu) koja mora biti dostavljena prije potpisivanja ugovora;
- Dokaz o legalizaciji;
- Predmjer, predračun i ponude za izvođenje radova.

Za kupovinu poslovnog prostora:

- List nepokretnosti u kojem je upisana nekretnina koja je predmet kupoprodaje ne stariji od 30 dana;
- Predugovor/ugovor o kupoprodaji nekretnine (ovjeren od strane notara).

IRF CG A.D. neće prihvatati ponude/predugovore koji su izdati od fizičkih lica, osim kod kupoprodaje nekretnina, ponude/predugovore od povezanih lica kao ni interne fakture. Predmetna dokumentacija ne može biti **starija od 3 mjeseca od datuma predaje zahtjeva za kredit.**

Takođe, svi kandidati su u obavezi da dostave predlog instrumenata obezbjeđenja za kreditna sredstva. Kao instrumente obezbjeđenja kredita IRF CG A.D. će prihvatati mjenice, hipoteke na nepokretnostima (procijenjena vrijednost nepokretnosti mora biti najmanje vrijedna koliko i iznos traženog kredita), bankarske garancije, garancije jedinica lokalne samouprave, garancije Vlade Crne Gore, jemstva bonitetnih pravnih lica, zaloge potraživanja, administrativne zabrane na primanja, minimum jednog, bonitetnog žiranta (u zavisnosti od iznosa kredita i primanja žiranta) i druge uobičajene instrumente obezbjeđenja u bankarskom poslovanju u skladu sa aktima IRF CG A.D i odlukama nadležnih organa IRF CG A.D. Sve troškove u vezi pribavljanja instrumenata obezbjeđenja i sprovođenje poslova oko osiguranja, brisanja i povraćaja realizovanih instrumenata snosi korisnik kredita.

Pravo na kredit ne postoji, već IRF CG A.D. na osnovu svakog pojedinačnog zahtjeva donosi posebnu odluku.

Korisnici kredita dužni su kredit koristiti namjenski u skladu sa ovim programom i ugovorom koji se potpiše između IRF CG A.D. i korisnika.

IRF CG A.D. će sprovoditi kontrolu namjenskog korišćenja kredita.

5. PROCEDURA SPROVOĐENJA

5.1. Raspisivanje Javnog poziva

Javni poziv za privredne subjekte, korisnike državne pomoći, će raspisati u skladu sa procedurom datom u Poglavlju **7. Procedura sprovođenja programa, i 7.1. Raspisivanje javnog poziva.**

5.2. Potrebna dokumentacija

Potrebna dokumentacija za učešće u programskoj liniji koju je podnosilac prijave u obavezi da dostavi navedena je u Poglavlju **7.4. Podnošenje prijave i potrebna dokumentacija**, uz poštovanje napomena u vezi sa dokumentacijom datim u navedenom poglavlju.

5.3. Razmatranje i odobravanje prijava

Ministarstvo ekonomskog razvoja će razmatrati podnesene prijave u skladu sa procedurom datom u okviru **Poglavlja 7.5. Razmatranje podnesenih prijava.**

5.4. Praćenje sprovođenja programske linije

Donošenje odluka, implementacija i praćenje realizacije programa i namjenskog korišćenja sredstava, izvještavanje o efektima korišćenja sredstava finansijske podrške, sprovodiće se u skladu sa procedurom i monitoringom datim u okviru **Poglavlja 8. Praćenje sprovođenja programa,** za period od tri godine od dana odobrenje bespovratnih sredstava.

6. PODNOŠENJE PRIJAVA

Sve informacije kao i stručna pomoć mogu se dobiti u prostorijama Ministarstva ekonomskog razvoja, Rimski trg 46, radnim danima u periodu od 10-13h, i putem e-maila andjela.gajevic@mek.gov.me i ivana.zecevic@mek.gov.me.